

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับครัวเรือนและชุมชน
ของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

โดย

นายสมพงศ์ อรุณรัตน์ และคณะ

30 สิงหาคม 2549

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(.สกว.)สำนักงานภาค

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนและชุมชน
ของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

สกว.สำนักงานภาค
เลขที่..... 113c
วันที่..... 31 ต.ค 49

คณะผู้วิจัย

นายสมพงศ์	อรุณรัตน์	หัวหน้าทีมวิจัย
นายดับ	ทองรักษ์	ทีมวิจัย
นายสมมาตร	เพ็งแก้ว	ทีมวิจัย
นายเสนอ	ช่อคง	ทีมวิจัย
นายน้อม	ชูแก้ว	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัว และชุมชนของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง การขับเคลื่อนงานในกระบวนการต่างๆ ของโครงการสามารถลุล่วงไปได้เป้าหมายได้เป็นผลสำเร็จในทุกๆ ขั้นตอนของการดำเนินงาน ก็เพราะได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงาน และชุมชนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ ในโอกาสนี้คณะทีมงานวิจัย ทุกคนต้องขอแสดงความขอบคุณ ทุกภาคส่วนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานจนประสบผลสำเร็จ จึงใคร่ขอขอบคุณทุกๆ องค์กร และหน่วยงานดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค ที่ได้ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ และบุคลากร ที่เลี้ยง และผู้ประสานงานเข้ามาช่วยเหลือในการทำโครงการวิจัย ในครั้งนี้ขอขอบคุณ นายวิษณุ ฝอยทอง ผู้อำนวยการจากโรงพยาบาลเขาชัยสน ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ และความรู้ด้านวิชาการให้กับผู้สูงอายุ ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลเขาชัยสน ที่ได้เข้ามาช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาทางด้านวิชาการ และให้ความรู้ด้านต่างๆ กับผู้สูงอายุ ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ขอขอบคุณท่านกำนัน นิพันธ์ เมืองสง ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรม และที่สำคัญขอขอบคุณ ผู้สูงอายุ ในหมู่ที่ 5 และชาวบ้านทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งนี้ และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณทุกๆ คนทุกๆ ฝ่ายที่ได้กล่าวมาแล้วและที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้อีกครั้งไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คำนำ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับครัวเรือนและชุมชน ของหมู่ที่ 5 บ้านตกละ ตำบลเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการ ที่เน้นการสร้างจิตสำนึก เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ ได้มองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันให้มากขึ้นกว่าเดิม ในสภาวะของสังคม และเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งค่าครองชีพในด้านต่างๆสูงขึ้น ทำให้ลูกหลานต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน ไม่ค่อยมีเวลาดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่ ทำให้ผู้สูงอายุต้องถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ทำให้เกิดปัญหากับผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิตเพราะไม่ได้ใช้ชีวิตที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุได้อย่างเต็มที่ การศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นอีกทางออกหนึ่ง ที่ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกละ ได้ร่วมกันหาแนวทางที่จะนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนต่อไป

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เล่มนี้ เนื้อหาภายในเล่ม เป็นการรวบรวมขั้นตอนในการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของงานวิจัยเอาไว้อย่างครบถ้วน รวมไปถึงผลสรุปที่ได้จากการวิจัย ที่นำไปสู่การตอบคำถามวิจัย ทุกข้อ เริ่มต้นตั้งแต่กิจกรรมการจัดเวทีประชุมทำความเข้าใจโครงการกับผู้เกี่ยวข้อง การสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ การลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากผู้สูงอายุ และการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ รวมไปถึงข้อเสนอนะ และสิ่งค้นพบจากงานวิจัย การดำเนินงานในครั้งนี้สามารถ บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้ ก็เพราะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก องค์กร หน่วยงานต่างๆ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในหมู่ที่ 5 ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานจนประสบผลสำเร็จ ทางคณะทีมงานวิจัย จึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณทุกๆหน่วยงาน องค์กร รวมไปถึงชุมชน วัฒน.โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบคุณ

คณะทีมงานวิจัย

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนและชุมชนของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนทุนในการศึกษาวิจัย จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค จุดเริ่มต้นของการวิจัยในครั้งนี้ สืบเนื่องมาจากในหมู่ที่ 5 บ้านตกลา ได้มีจำนวนผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากถึง 100 กว่าคน ที่ประสบปัญหาในด้านต่างหลายอย่างที่ยังไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ทั้งในด้านครอบครัวและชุมชน จากปัญหาเหล่านี้ ทำให้กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ได้มองเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้รวมตัวกันเป็นทีมวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งกระบวนการ และขั้นตอนในการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้ใช้กระบวนการต่างๆโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

กิจกรรมแรกในการดำเนินงาน ทีมวิจัยได้จัดเวทีเพื่อทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ที่มีทั้งหน่วยงาน องค์กร และชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจถึงเป้าหมายในการดำเนินงานของทีมวิจัย และเป็นการหาแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานร่วมกับทีมวิจัยให้มากขึ้น ผลจากการจัดเวทีในครั้งนี้สามารถสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และยังได้ทีมอาสาสมัครที่จะเข้ามาเป็นแนวร่วมในการทำงาน ซึ่งอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมงานกับทีมวิจัย เป็น อ.ส.ม.ที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมดประมาณ 10 กว่าคน และที่น่าประทับใจที่สุดก็คือการที่ทีมวิจัย ได้จัดให้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุ กับคนรุ่นใหม่ ขึ้นในการจัดเวทีครั้งนี้

กิจกรรมที่ 2.การจัดเวทีสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของชมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 บ้านตกลา หลังจากที่ได้มีการดำเนินงานครบรอบ 1 ปี การจัดเวทีในครั้งนี้ได้มีการร่วมกันสรุปผลดี และในส่วนที่เป็นปัญหาในการดำเนินงานที่ผ่านมาร่วมกัน ของสมาชิก และคณะกรรมการ และเมื่อร่วมกันสรุปผลการดำเนินงาน แล้วก็พบว่าการทำงานของชมรม มีทั้งในส่วนของดี ที่สามารถทำให้เกิดผลดีต่อการดูแลผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง สำหรับปัญหาในการดำเนินงานนั้นก็ยังมีอีก หลายๆประเด็นที่สมาชิกได้ร่วมกันเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข ทั้งในด้านของคณะกรรมการ และแนวทางในการดำเนินงานที่ให้เกิดความเหมาะสมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

กิจกรรมที่ 3 ทีมวิจัย และอาสาสมัคร ได้ลงปฏิบัติหน้าที่ในภาคสนาม เพื่อจัดเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่หมู่บ้านตามเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุกว่า 130 คน ผลจากการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ พบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีจำนวน 105 คน จากเดิมที่วางไว้ 130 คน ซึ่งผู้สูงอายุที่ขาดหายไปมาจากสาเหตุหลายส่วน เช่น เสียชีวิต ยังไม่ได้คัดชื่อออกจากบัญชีรายชื่อ บางส่วนก็อายุยังไม่ครบ 60 ปี และบางส่วนก็ย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว นอกจากนี้ผลจากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านตกลาในปัจจุบัน

ยังมีปัญหาในการดำเนินชีวิตอยู่ในหลายๆเรื่อง ประเด็นหลักของปัญหาอยู่ที่ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ปัญหาของลงมาเป็นปัญหาของการขาดความอบอุ่นระหว่างคนในครอบครัว และสังคม ปัญหาของลงมาตามลำดับก็คือผู้สูงอายุไม่มีรายได้ และไม่มีเงินจ่าย ซึ่งก็เป็นส่วนน้อยของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด

กิจกรรมที่ 4 จัดเวที วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรต่างๆเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยการจัดเวที ทั้งเวทีขนาดเล็ก และเวทีขนาดใหญ่ประมาณ 3 - 4 ครั้ง และในขั้นตอนสุดท้ายของการจัดเวที ก็สามารถสรุปออกมาเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน ระหว่างชุมชน หน่วยงานและองค์กร ที่มีความเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละองค์กร ซึ่งมีแนวทางในการขับเคลื่อนงานที่แบ่งออกเป็น 3 แนวทางหลักคือ การดูแลผู้สูงอายุของคนในครัวเรือน การสนับสนุนด้านต่างๆของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการดูแลผู้สูงอายุโดยชมรมผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ซึ่งทั้งสามส่วนนี้ก็จะได้มีการประสานความร่วมมือต่อกันในการที่จะพัฒนาให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม จากที่เป็นอยู่ต่อไป

จากการขับเคลื่อนงานในโครงการวิจัย สามารถสรุปผลโดยรวมได้ว่าแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจาก บุคคลหลายๆส่วนที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน หรือเครือญาติ ต้องเป็นแกนหลักในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความอบอุ่นและสัมพันธ์อันดีงามให้เกิดขึ้นในครอบครัว ในส่วนอื่นๆก็จะเป็นหน้าที่ร่วมกัน ทั้งองค์กร และหน่วยงาน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเพิ่มเติมในด้านอื่นๆตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

ท้ายสุดนี้ถึงแม้ว่ากระบวนการในการดำเนินงานของงานวิจัยจะจบสิ้นลง แต่งานวิจัยก็สามารถสร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านดกเขาได้มองเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุได้มากกว่าเดิม โดยจิตสำนึกที่ว่า เราจะร่วมกันดูแลผู้สูงอายุในตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ ดีกว่าที่จะมานึกเสียใจที่ไม่ได้ตอบแทนบุญคุณท่านในตอนที่ท่านจากเราไปแล้วโดยที่ไม่มีวันกลับมาอยู่กับเราอีกเลย

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คำนำ	ข
บทคัดย่อ	ค
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
บทที่ 2	
บริบทชุมชน	5
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินงาน	8
บทที่ 4	
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์	38
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัยโดยรวม และข้อเสนอแนะต่างๆ	45
ภาคผนวก ก. ประวัติโดยย่อของทีมนักวิจัยฯ คณะที่ปรึกษา และอาสาสมัคร	—
ภาคผนวก ข. ภาพกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน	—
ภาคผนวก ค. แบบสอบถามข้อมูลของผู้สูงอายุ	—

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน ซึ่งเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีประชากรทั้งหมด 829 คนจำนวนครัวเรือน 203 ครัวเรือนในจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้านส่วนหนึ่งจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 130 คน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอยู่กับครอบครัวที่มีฐานะ ปานกลางถึงยากจน หรืออยู่กันตามลำพังประสาตายาย ทำให้ความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุค่อนข้างลำบาก เพราะสาเหตุปัจจัยหลายอย่าง เข้ามาเกี่ยวข้องโดยเฉพาะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องดิ้นรนทำงานเพื่อความอยู่รอด ในยุคสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน ซึ่งค่าครองชีพในด้านต่างๆสูงขึ้น ทำให้ลูกหลานต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ให้กับการทำงาน ไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเต็มที่จึงเป็นสาเหตุทำให้ผู้สูงอายุ ต้องอยู่กันตามลำพัง บางส่วนต้องรับภาระเลี้ยงหลานเพื่อพ่อแม่ได้ทำงานสะดวกขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพอ่อนแอ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพราะไม่ได้ใช้ชีวิตที่เหมาะสมตามวัยผู้สูงอายุ

จากข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพของผู้สูงอายุในปี พ.ศ.2548 โดยโรงพยาบาลเขาชัยสนพบว่า ในจำนวนผู้สูงอายุ 130 คนในหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพที่เกิดจากโรคไม่ติดต่อ โดยเฉพาะโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ซึ่งสาเหตุของการเกิดโรคมามาจากการขาดการดูแลที่เหมาะสมและถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน การออกกำลังกาย การใช้ชีวิตประจำวันที่เคร่งเครียด และถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ แต่ก็สามารถทำได้เพียงบางส่วนตามความสามารถของหน่วยงานเท่านั้น ในส่วนของประชาสงเคราะห์ได้ช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ให้แก่ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนเพียง 6 คน ซึ่งให้เงินเดือนละ 300 บาทต่อเดือน โดยเบิกจ่าย 6 เดือน/ครั้ง ในส่วนของสาธารณสุขได้มีนโยบายภาครัฐให้ทุกหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น ซึ่งในหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน มีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสนได้เข้ามาสนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2548 วัตถุประสงค์เพื่อต้องการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในหมู่บ้านมาทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุปีละครั้ง การสวดมนต์ไหว้พระ และการออกกำลังกายร่วมกันเดือนละครั้ง กิจกรรมต่างๆเหล่านี้เป็นกิจกรรมหลักที่ทางชมรมได้ให้การดูแลผู้สูงอายุ แต่จากการจัดตั้งชมรมมาเป็นเวลาเกือบ 1 ปี มีผู้สูงอายุสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมน้อยมาก ซึ่งที่ผ่านมามีสมาชิกชมรมเพียง 40 กว่าคนและได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพียง 20 กว่าคนเท่านั้น ทำให้เป็นปัญหาในการทำกิจกรรมของชมรมเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำได้ครอบคลุมอย่างทั่วถึง

จากสาเหตุต่างๆ เหล่านี้ทำให้ทางคณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุและผู้นำชุมชนในหมู่ที่ 5 รวมถึงเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้ร่วมกันจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาคเพื่อมาทำการศึกษาวิจัยฯ ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานองค์กรต่างๆ เพื่อนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุร่วมกันทั้งชมรมและชุมชนตามความเหมาะสม และบทบาทหน้าที่ ของทุกฝ่ายอย่างลงตัวและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และศักยภาพ ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน
2. เพื่อสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาช่องว่างระหว่างคนในครอบครัวกับผู้สูงอายุ
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับครอบครัวและชุมชน

คำถามหลักในการวิจัย

1. ปัญหาของผู้สูงอายุ ในการอยู่ร่วมกันครอบครัว เป็นอย่างไร
2. ผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมา เป็นอย่างไร
3. ปัญหาของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพัง เป็นอย่างไร
4. ช่องว่างระหว่างการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว มีอะไรบ้าง
5. แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร

คำถามรองในการวิจัย

1. ปัญหาด้านสุขภาพ ของผู้สูงอายุในปัจจุบันมีอะไรบ้าง
2. ชมรมผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 มีอะไรบ้าง

ขอบเขตของการวิจัย

ชุมชนหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ทั้งชุมชน องค์กรและหน่วยงานทั้งในระดับครอบครัวและระดับชุมชน โดยกลไกกลมมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน เพื่อนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินงาน

- 1.ประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนในทีม และร่วมสรุป วิเคราะห์ผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน การลงพื้นที่ และการจัดเวที
- 2.จัดเวทีประชุมเปิดโครงการ โดยเชิญกลุ่มเป้าหมาย ผู้เกี่ยวข้อง มีผู้สูงอายุ อสม.ผู้นำชุมชน อ.บ.ค. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเขาชัยสน ที่ปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจโครงการ และค้นหาอาสาสมัครเพื่อร่วมทำงานกับทีมวิจัย
- 3.ประชุมคณะกรรมการ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา
- 4.ประชุมเตรียมความพร้อมของทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร เพื่อแบ่งหน้าที่ การทำงานและร่วมกันออกแบบฟอร์ม ในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ
- 5.ลงพื้นที่ศึกษาของผู้สูงอายุ โดยทีมวิจัย และอาสาสมัคร ร่วมกันศึกษาข้อมูล
- 6.ทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่
- 7.จัดเวทีประชุม เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ที่ได้จากการวิเคราะห์ของทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และช่วยกันเติมเต็มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
- 8.จัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ โดยทีมวิจัย ที่ปรึกษา อาสาสมัคร ผู้สูงอายุ และผู้เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาในการทำวิจัย

1 มีนาคม 2549 — 30 สิงหาคม 2549

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

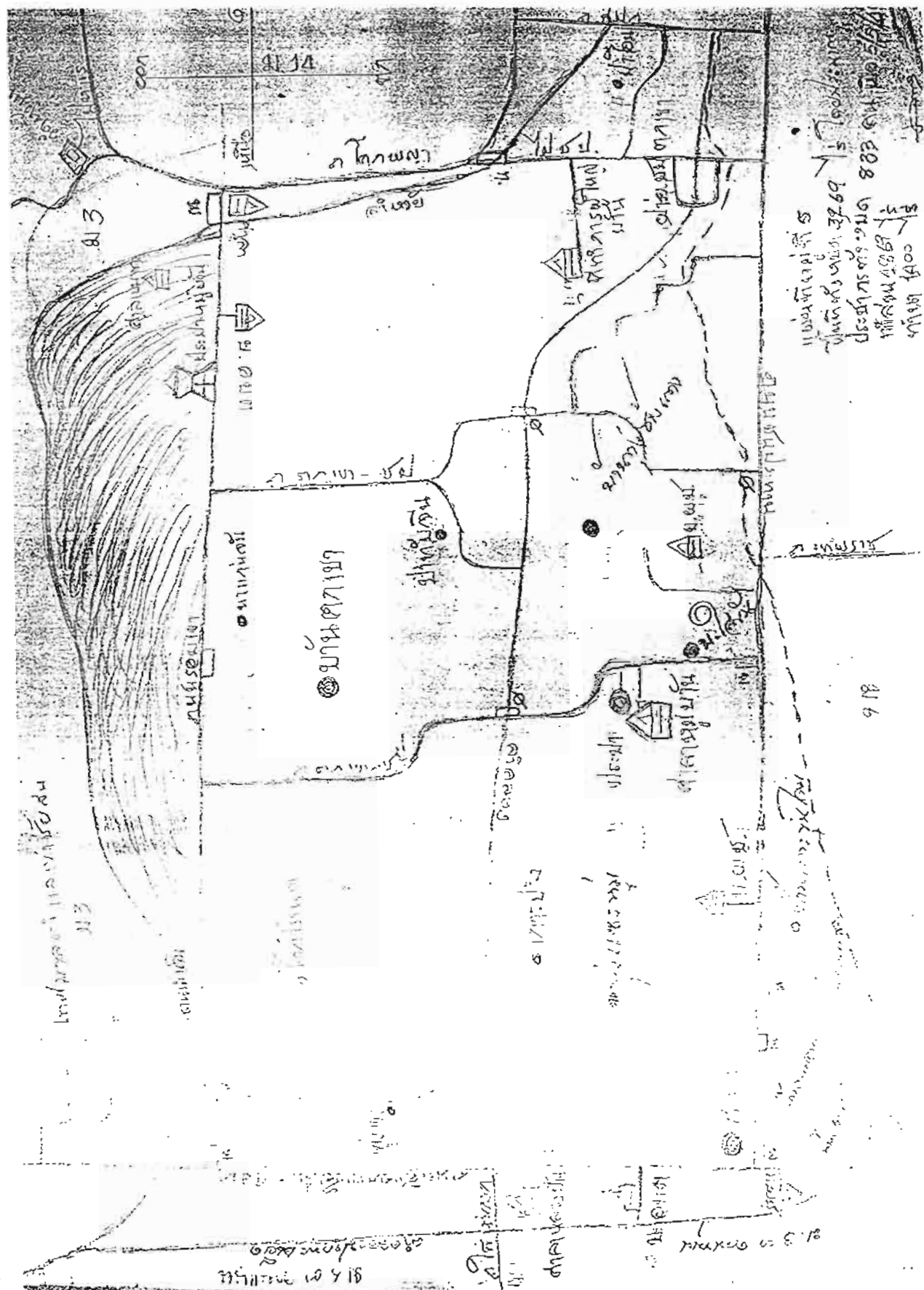
- 1.ได้รับข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และศักยภาพที่เป็นอยู่ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน
- 2.ได้รับสิ่งที่ช่องว่างระหว่างผู้สูงอายุกับคนในครอบครัว

- 3.ได้แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ที่เหมาะสมในระดับครัวเรือนและชุมชน
- 4.ผู้สูงอายุได้รับการดูแลให้มีสุขภาพและคุณภาพโดยการมีส่วนร่วม
- 5.สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ ในการดูแลผู้สูงอายุอย่างสอดคล้องและเหมาะสมต่อไปในอนาคต

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปของชุมชนหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการทำวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลในชุมชน ที่มีความรู้ และใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน เช่น หมอพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน เป็นต้น

แผนที่แสดงที่ตั้ง
วัดป่าเลไลยก์
บ้านนา
วัดป่าเลไลยก์
บ้านนา

918

บทที่ 2

บริบทชุมชน

ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านดกเขามีประวัติความเป็นมาการก่อตั้งมายาวนานนับ 120 ปีเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆทั้งหมู่บ้านในตำบลเดียวกัน และพื้นที่ตำบลใกล้เคียง ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 3 ตำบลควนขนุน ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 14 ตำบลเขาชัยสน ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 6 ตำบลเขาชัยสน ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับ หมู่ที่ 3 ตำบลเขาชัยสน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่ที่ 5 เป็นที่ราบ และเนินสูง เหมาะสำหรับการทำนา และทำสวน

สภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

หมู่ที่ 5 บ้านดกเขามีจำนวนประชากรทั้งหมด 829 คนมีครัวเรือนจำนวน 302 ครัวเรือน สภาพบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านที่มีความทันสมัยและคงทนถาวร อีกส่วนหนึ่งก็จะเป็นบ้านดั้งเดิมที่มีอายุนานนับชั่วอายุคน แต่ก็มีเหลือน้อยมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในส่วนของการคมนาคมในหมู่บ้านและเส้นทางติดต่อกับภายนอก มีถนนสายหลัก 3 - 4 สาย ที่สามารถใช้เป็นเส้นทางหลักในการเดินทางติดต่อกับภายนอก แต่ถนนสายหลักส่วนใหญ่ยังเป็นถนนดินแดงยังไม่ได้เป็นถนนลาดยาง สำหรับด้านการศึกษาของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะต้องเดินทางไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น เพราะในชุมชนไม่มีโรงเรียน เด็กที่เข้าสู่วัยเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมต้องไปเรียนในสถานศึกษา 3 แห่ง คือโรงเรียนบ้านท่าลาดตั้งอยู่ที่ตำบลควนขนุนห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 - 4 กิโลเมตร แห่งที่ 2 คือโรงเรียนบ้านเทพราชตั้งอยู่ในหมู่ที่ 6 ตำบลเขาชัยสน ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 2 กิโลเมตร และแห่งที่ 3 คือโรงเรียนวัดหัวเขาดังอยู่ในหมู่ที่ 3 ตำบลเขาชัยสน อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กิโลเมตร จบจากชั้นระดับประถมแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่จะส่งลูกหลานออกไปเรียนระดับชั้นมัธยม ในโรงเรียนเขาชัยสนซึ่งเป็นโรงเรียนระดับอำเภอ มีมัธยมตอนต้น ถึงมัธยมตอนปลายบางส่วนก็จะส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนในตัวจังหวัด สำหรับด้านสาธารณสุข ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้บริการด้านสุขภาพกับโรงพยาบาลเขาชัยสน ซึ่งเป็นโรงพยาบาลในระดับอำเภอ ซึ่งหมู่ที่ 5 อยู่ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลเขาชัยสนอยู่แล้ว ในสมัยก่อนที่จะมีโรงพยาบาลนั้นชาวบ้านไปใช้บริการด้านสุขภาพ ที่สุศาลาที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี 2489 ปัจจุบัน เป็นที่ตั้งของสาธารณสุขอำเภอ และอีกส่วนหนึ่งก็จะให้บริการกับหมอพื้นบ้านที่มอยู่ในชุมชน และสมุนไพรที่มีอยู่ตามแหล่งธรรมชาติ แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังลดน้อยลงไปเพราะถูกชาวบ้านทำลายเพื่อการทำเกษตร ด้านวัฒนธรรมของ

ชาวบ้านที่ได้มีการสืบทอดกันมาจากบรรพชนก็มียหลายอย่างที่ยังคงมีการยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายแบบคนสมัยก่อนซึ่งมีให้เห็นในงานเทศกาลวันสำคัญประจำถิ่นของชุมชน สำหรับเทศกาลสำคัญทางด้านศาสนาชาวบ้านต้องไปงานบุญที่วัดในชุมชนอื่น เพราะไม่มีวัดอยู่ในหมู่บ้าน

ด้านการปกครอง

ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกละระบบการปกครองที่มีการปรับเปลี่ยนผู้นำชุมชนมาหลายชั่วอายุคนมีระบบการปกครองที่ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเริ่มตั้งแต่ นายรุ่ง บุบผะเรณู เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 1 คนที่ 2 คือนายศึก บุบผะเรณู ซึ่งสืบทอดตำแหน่งจากพ่อ คนที่ 3 นายเที่ยง เหล่าทอง คนที่ 4 นายจร หนูก้าน คนที่ 5 นายสุรพงษ์ ในช่วงของการดำรงตำแหน่งผู้นำทั้ง 5 คนนี้ สมัยนั้นบทบาทของ อบต.ยังไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก และปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านคนที่ 6 คือนายเสนอ ช่อคง ซึ่งการปกครองในระยะหลังๆ องค์การบริหารส่วนตำบลก็มีบทบาทในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น จึงต้องมีสมาชิก อบต.หมู่บ้านละ 2 คนสำหรับหมู่ที่ 5 ก็จะมี นายสมมาตร เพ็งแก้ว และนายวีระ ชูใหม่ เป็นสมาชิก อบต.ซึ่งปัจจุบัน อบต.เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนหมู่ที่ 5 สภาพพื้นดินในปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ของดินค่อนข้างเสื่อมคุณภาพลงไปบ้างสาเหตุมาจากชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากพื้นดินมากเกินไป เพราะชาวบ้านขาดความรู้ ในการใช้ประโยชน์ดิน มีการใช้สารเคมีในการทำเกษตรเป็นจำนวนมากเป็นเวลาหลายปีทำให้ดินเสื่อมสภาพลงมาก สำหรับการให้ประโยชน์จากพื้นที่ของชาวบ้านถือว่าเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ในการทำเกษตร พื้นที่ราบลุ่มก็จะใช้ทำนา พื้นที่เนินก็จะใช้ทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ การถือสิทธิ์ครอบครองที่ดินในหมู่บ้าน ที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นของชาวบ้านในชุมชน คนละประมาณ 10 - 20 ไร่ ไม่ได้มีนายทุนเข้ามาเป็นเจ้าของ และไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน ในส่วนของแหล่งน้ำธรรมชาติชุมชนหมู่ที่ 5 มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือลำคลองอ้ายโตเป็นลำคลองขนาดกลางไหลผ่านหมู่บ้าน ซึ่งสามารถเป็นแหล่งน้ำให้ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรได้เป็นอย่างดี และเป็นแหล่งอาหารของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้มีลำคลองสายหลักไหลผ่านหมู่บ้านแล้วยังมีเหมืองชลประทานตัดผ่านหมู่บ้านที่สามารถใช้ประโยชน์กับการประกอบอาชีพของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง

สภาพปัญหาของชุมชน

โดยภาพรวมแล้วชุมชนหมู่ที่ 5 ในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาในหลายๆด้านที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ สาเหตุหลักๆเกิดจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะค่าครองชีพในด้านต่างๆที่ถีบตัวสูงขึ้นอย่างมากจนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ที่ต้องทำงานหารายได้มาหล่อเลี้ยงครอบครัวมากขึ้นกว่าเดิมคนในครอบครัวที่สามารถทำงานได้ก็ต้องแยกย้ายกันออกไปหางานทำนอกพื้นที่เพื่อหารายได้เสริมให้ครอบครัวเพิ่มเติมจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน และยังใช้ต้นทุนในการทำเยอะขึ้นกว่าเดิมจากสภาพทางเศรษฐกิจที่รัดตัวจนทำให้ชาวบ้านต้องห่างเหินจากครอบครัว และชุมชนเพื่อทุ่มเทให้กับการทำงานทั้งในชุมชน และนอกพื้นที่ ไม่ค่อยมีเวลาในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ผู้สูงอายุและเด็กต้องอยู่บ้าน นานๆครั้งถึงจะได้อยู่พร้อมหน้ากัน ทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ และส่งผลกระทบไปเป็นวงกว้างจนถึงระดับชุมชน ซึ่งชาวบ้านต่างคนต่างอยู่ ทำให้สังคมเกิดช่องว่าง ความร่วมมือในด้านต่างๆที่เป็นกิจกรรมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีวันสำคัญต่างๆในแต่ละปีของชุมชนหรือการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมวันสำคัญก็ลดความเข้มแข็งลงไป ทั้งๆที่ในชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆขึ้นเพื่อสร้างความสมัครใจ และช่วยเหลือกัน มีทั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเลี้ยงโค รวมไปถึงกองทุนหมู่บ้านกลุ่มต่างๆเหล่านี้ต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมให้แก่สมาชิกและให้กู้เงินเพื่อประกอบอาชีพของชาวบ้านแต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้รอบด้าน

ปัญหาของชุมชนที่นำไปสู่การทำวิจัย

ปัญหาที่ชุมชนประสบมากที่สุดในปัจจุบันก็คือปัญหาของผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 ซึ่งมีจำนวนมากถึง 100 กว่าคนที่เป็นภาระทางสังคมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ซึ่งเมื่อลูกหลานไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลได้อย่างเต็มที่ส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องตกอยู่ในสภาพที่น่าเป็นห่วงทั้งในด้านสุขภาพ และความเป็นอยู่ในด้านต่างๆ แม้ว่าปัจจุบันชุมชนหมู่ที่ 5 ได้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในส่วนนี้ แต่ด้วยปัจจัยหลายๆอย่างที่เราจะเกี่ยวข้องกับไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือของคนในครัวเรือนผู้สูงอายุที่ไม่มีเวลาในการนำผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรม หรือผู้สูงอายุเองไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯ จนทำให้การดำเนินงานของชมรมไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คณะกรรมการชมรมเองก็ไม่ว่าจะหาวิธีการอย่างไรเพื่อแก้ปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน จึงทำให้ประเด็นต่างๆเหล่านี้ต้องนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ต่อไป

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน

งานวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับครัวเรือน และชุมชน ในเขตหมู่ที่ 5 บลเขาร้อยสน อำเภอเขาร้อยสน จังหวัดพัทลุง ได้มีการขับเคลื่อนกระบวนการทำงาน ขึ้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2549 โดยการขับเคลื่อนงานในกิจกรรมแรก ของโครงการ คือ การประชุมทีมวิจัย และปรึกษาของโครงการ เพื่อร่วมกันทบทวน และทำความเข้าใจ ถึงเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน อีกครั้ง เพื่อให้ทีมงาน ได้มีความเข้าใจ ถึงขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรม ที่จะได้เริ่มการขับเคลื่อนกระบวนการในการทำงานในแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

การประชุมทีมงานวิจัย ในครั้งนี้ เป็นการประชุมครั้งที่ 1 หลังจากโครงการได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จาก (สกว.) ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบไปด้วย ทีมวิจัย 4 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเขาร้อยสน 3 คน ผู้ประสานงาน (สกว.) ภาคใต้ 1 คน ทีมวิจัยองค์ความรู้หมอพื้นบ้าน อำเภอเขาร้อยสน 2 คน ที่จะอาสาเข้ามาเป็นที่เลี้ยงของโครงการ ประเด็นการพูดคุยในเวทีการประชุมในครั้งนี้ ก็จะเน้นการทำความเข้าใจ ร่วมกันถึงวิธีการทำงานวิจัยท้องถิ่น โดยคุณสมบุรณ์ ภาสกิจ ผู้ประสานงาน (สกว.)ภาคใต้ ซึ่งได้ทำความเข้าใจ ในส่วนของการทำงาน ที่ต้องอยู่ในอบกตึกา และข้อตกลง ในสัญญา โครงการ และการบริหารจัดการงบประมาณ ของโครงการ ที่ใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ มากที่สุด การทำงานวิจัย ต้องเน้นที่การหาแนวร่วม ส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามารับรู้และร่วมขับเคลื่อนงานไปกับทีมวิจัยให้มากที่สุด เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง ทั้งในระดับชุมชน และระดับต่างๆที่จะได้มีส่วนร่วมในการให้ประโยชน์จากวิจัย ในครั้งนี้

ต่อจากนั้น นายสมบุรณ์ ทิพย์น้อย ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ในการทำงานวิจัย มาเป็นเวลา ยาวปี ก็ได้ให้ความรู้ ในส่วนของการทำงานวิจัย โดยใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาบอกเล่า เปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ทีมวิจัย ผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ได้นำไปปรับใช้กับงานวิจัยของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการทำงานเป็นทีม หรือการประสาน แนวร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ต้อง ให้ความสำคัญ ให้มากต่อการทำงานวิจัย

จากนั้นนายพนม สังขสินเลิศ ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานวิจัยท้องถิ่นอีกคนหนึ่ง ก็ได้ นำประสบการณ์ในการทำงานมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ กับทีมวิจัย ของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาร้อยสน แล่นแลกเปลี่ยน ก็จะเป็นในส่วนของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งส่วนนี้ คือหัวใจหลักของการทำ 1 ท้องถิ่น โดยเฉพาะหัวหน้าทีมวิจัย ซึ่งเป็นตัวหลักในการทำงาน ต้องมีความอดทนเป็นอย่าง ในการทำงาน เพราะต้องดูแล ทั้งลูกทีมและ รับผิดชอบในหลายๆด้าน และที่สำคัญ คือการแบ่ง

บทบาทหน้าที่ในการทำงาน ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ต้องเน้นความถนัดของทีมนักวิจัย แต่ละคนเป็นหลัก เพื่อให้การทำงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ต่อจากนั้น เมื่อได้มีการทำความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กันพอสมควร แล้ว ทีมนักวิจัย ผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสนก็ได้ดำเนินการในเรื่องของการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน โดยใช้ความถนัดของทีมนักวิจัย แต่ละคนมาเป็นผู้รับหน้าที่ในแต่ละเรื่อง ซึ่งประกอบไปด้วย ฝ่ายบัญชี การเงิน เหมัญญิก ฝ่ายจัดเก็บเอกสาร ฝ่ายประสานงาน และทีมลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในส่วนของคณะที่ปรึกษา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ก็จะช่วยในส่วนของการข้อมูลทาง ด้านวิชาการ เพื่อให้การทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลังจากที่ได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานเสร็จแล้ว ก็ได้มีการ เตรียมการในการขับเคลื่อนงานในกิจกรรมต่อไป ซึ่งเป็นกิจกรรมการจัดเวทีประชุม กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงาน และเป็นการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจโครงการต่อไป

กิจกรรมที่ 2 จัดเวทีประชุม ทำความเข้าใจ ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ของโครงการ และเป็นการหาแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน การจัดเวทีในครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากชาวบ้านในหมู่ที่ 5 และองค์กรภายนอกชุมชน เป็นอย่างมาก มีผู้เข้าร่วมเวที ประมาณ 100 กว่าคน ซึ่งมีทั้งผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ ชาวบ้านในชุมชน เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน บรรยายภาคในการจัดประชุมเต็มไปด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และความอบอุ่น โดยเฉพาะ กลุ่มผู้สูงอายุ ที่ได้เข้ามาร่วมเวที ประมาณ 50 คน ที่ดูแลแล้วรู้สึกว่าคุณท่านมีความสุขมากที่ได้มีโอกาสมาพบปะพูดคุยร่วมกันตามประสาผู้สูงอายุ ซึ่งโอกาสที่จะได้มาพบกันหลายๆ คนในครั้งเดียวกันหายากมากสำหรับผู้สูงอายุในสมัยนี้ เมื่อได้มาพบกันก็ได้พูดคุยกันถามทุกข์สุขต่อกัน แล้วก็ทำให้เกิดความสบายใจ ได้ในระดับหนึ่ง

การประชุมในครั้งนี้ ได้เริ่มขึ้น เวลา 10.00 น. เปิดประชุมโดย นายเอิบ ยางสูง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน รองนายกฯ ได้กล่าวแสดงความยินดี ที่ทีมนักวิจัยได้มีแนวคิดที่จะร่วมกันศึกษาถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนขึ้น ท่านบอกว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะสังคมในปัจจุบันกำลังให้ความสนใจในเรื่องของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งของสังคมไทย มีหลายๆ หน่วยงานกำลังได้เริ่มการดำเนินงาน ที่จะช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคม และ อบต. เองก็ได้มีการดำเนินงานในเรื่องเหล่านี้อยู่ ไม่ว่าจะเป็น การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ การช่วยเหลือด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ และการให้บริการด้านสุขภาพ แต่ก็ไม่สามารถทำได้อย่างครอบคลุม และเกิดความเหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก มาวันนี้ ทีม

วิจัยผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ได้มีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังก็นับว่าเป็นเรื่องที่ ดี เพราะจะได้นำไปสู่แนวทางการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนอื่นๆได้มาศึกษาดูงานต่อไป

หลังจาก ประธาน ได้เปิดประชุมเสร็จ กิจกรรมต่อจากนั้น หัวหน้าทีมวิจัย ก็ได้มีนำเสนอถึงความ เป็นมาและสาเหตุที่ต้องทำวิจัย เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และรวมไปถึง วัตถุประสงค์ ในการจัดทำโครงการ ให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้รับรู้ ทุกขั้นตอนในการดำเนินงานตามโครงการ ต่อจากนั้น เป็นการจัดเวทีการ เสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในเวที โดยใช้หัวข้อเสวนาในประเด็น ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน หมู่ที่ 5 บ้านดกเขาจากอดีต ถึงปัจจุบัน เป็นอย่างไร การนำเอาประเด็นนี้มาแลกเปลี่ยนในเวทีก็เพื่อ ต้องการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างคนรุ่นเก่าที่เป็นผู้สูงอายุ กับคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลาน ได้มองเห็น ถึงความแตกต่างๆของสังคม เมื่อในอดีต กับสังคมปัจจุบัน ว่ามันแตกต่างกันอย่างไร และมีด้านไหน บ้างที่สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วิธีการเสวนาในครั้งนี้ ทีมวิจัย ได้เชิญ ผู้สูงอายุที่มีความอาวุโสของชุมชน ที่มีอายุ 70 – 85 ปี จำนวน 4 ท่านที่ได้มาร่วมกันบอกเล่าวิเคราะห์ให้เห็นถึงความแตกต่าง ของสังคมจากอดีต ถึง ปัจจุบัน ผู้เฒ่าทั้ง 4 ท่าน ได้ร่วมกันบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของวิถีชีวิตของชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตั้ง แต่เมื่อประมาณ 50 ปี ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านต่างๆได้ดังนี้

ความเปลี่ยนแปลงจากอดีต ถึงปัจจุบันของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านดกเขา

ด้านสังคม

ชาวบ้านหมู่ที่ 5 เมื่อในอดีต อาศัยอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ตลอดโดยไม่มีการแบ่งแยก อยู่แบบเครือญาติ มีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยไม่มีระบบทุนนิยมเข้า มาเกี่ยวข้องเหมือนสังคมปัจจุบัน และที่สำคัญชาวบ้าน ไม่เป็นหนี้ และอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว แบบ พ่อเพียง มีกิน มีใช้ ครอบครัวอยู่พร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตายาย

ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้านก็จะเต็มไปด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บ้านไหนมีงานบุญ งาน แต่ง หรือพิธีต่างๆ ก็จะมีเพื่อนบ้านมาช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ ทั้งด้านแรงงาน และข้าวของเครื่องใช้ ใคร มีก็เอาไปช่วยในงานกันอย่างเต็มที่ โดยไม่คิดเป็นมูลค่า นอกจากนี้ ในช่วงของการทำนา หรือทำไร่ ก็จะมีการช่วยเหลือกันแบบผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันจนเสร็จ ซึ่งจะมีความแตกต่าง กับสังคม ปัจจุบัน มากอย่างเห็นได้ชัด สังคมปัจจุบัน ผู้คนต่างคนต่างอยู่ ชาวบ้านมีหนี้สินมากขึ้น มีระบบ ทุนนิยมเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน และครอบครัวมีความเหินห่างกัน

มากขึ้น พ่อ แม่ ลูก หลาน ปู่ย่า ตายาย มีการอยู่ร่วมกัน น้อยมาก เพราะต่างคนต่างต้องทำงาน บ้าน ไหนมีงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ก็จะใช้เงินเข้ามาเกี่ยวข้องใน การช่วยเหลือกันมากกว่า ทำให้ความ สัมพันธทางด้านจิตใจของชาวบ้านลดน้อยลง การช่วยเหลือในกิจกรรมทางการเกษตร ก็แทบจะไม่มีเหลือให้เห็นในสังคมปัจจุบัน นี่คือการเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งระหว่างอดีต และปัจจุบัน

ด้านการประกอบอาชีพ

ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 บ้านดงเรา ในสมัยก่อนชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา เป็นหลัก นอก จากนั้นก็เป็อาชีพทำสวน เลี้ยงสัตว์ รองลงมา การทำนาในสมัยก่อน ต้องทำโดยใช้แรงงานคน เป็น หลัก การไถนาก็จะไถกับวัว หรือควายไม่ค่อยมีควายเหลือ เหมือนปัจจุบัน ต้นทุนในการผลิต ก็น้อย มาก เพราะใช้วัตถุดิบ ที่มีอยู่ในชุมชน เป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็น ปุ๋ย ก็จะเป็นมาจาก มูลวัว ควาย หรือ มูลค้างคาวที่มีอยู่ในถ้ำเขาชัยสน ซึ่งมีอยู่มากมาย และพอเพียงกับความต้องการของชาวบ้าน การ ดำนา หว่านข้าวก็จะมีเพื่อนบ้านมาช่วยตลอดจนถึงการเก็บเกี่ยว แต่ในปัจจุบันชาวบ้านที่ทำงานหัน มาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น และที่สำคัญ ไม่มีการนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ กลับเอา ปุ๋ยเคมีมาใช้แทน ทำให้ต้นทุนในการผลิต สูงขึ้นหลายเท่าตัว จนปัจจุบันชาวบ้านต้องเลิกทำนาไป แล้วหลายคน เพราะทนแบกภาระทั้งค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวและภาระด้านอื่นๆไม่ไหว

ด้านอาหารการกิน

สมัยก่อนหมู่ที่ 5 มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มากไม่ว่าจะเป็นลำคลองที่ไหล ผ่านหมู่บ้าน ที่เต็มไปด้วยพันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด มีหนองน้ำตามทุ่งนาที่เต็มไปด้วยผักตามธรรมชาติ ที่ สามารถเก็บกินได้ทั้งปีและปลอดสารพิษด้วย ชาวบ้านจะซื้อของบางอย่างที่ จำเป็นที่หาไม่ได้ในชุม ชนเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับ ปัจจุบันที่ชาวบ้านต้องซื้ออาหารการกินเกือบทุกอย่างก็ว่าได้ เพราะ แหล่งอาหารในธรรมชาติลดน้อยลงแทบไม่เหลือ เนื่องจากปัจจัยหลายๆอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการหา ปลาด้วยวิธีการที่ทำให้สัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ผักที่ขึ้นอยู่ตามแหล่งธรรมชาติก็หมดลงไปเพราะ ชาวบ้านเปลี่ยนสภาพเป็นการปลูกพืชทางเศรษฐกิจอื่นๆทดแทน และนำเอาสารเคมีมาใช้กันมาก จน ผักปลานหลายชนิดต้องสูญเสีย ถึงแม้จะมีหลงเหลืออยู่บ้างก็ไม่สามารถเก็บมาทำอาหารได้ เพราะมี สารพิษตกค้าง จนไม่มีใครกล้าเก็บมากิน นี่ก็เป็นความเปลี่ยนแปลงอีกด้านหนึ่งที่มองเห็นได้ชัด เจน

ความเปลี่ยนแปลงทางด้าน การคมนาคม

สมัยก่อน การคมนาคม หรือการสื่อสาร ยังไม่เจริญก้าวหน้าเหมือนในปัจจุบัน ชาวบ้านจะเดินทางไปไหนมาไหนแต่ละครั้ง ก็ต้องอาศัยการเดินทางเท้าเป็นหลัก เส้นทางในการคมนาคมก็ไม่มีถนน มีแต่เส้นทางเล็กๆ ที่พอจะเดินได้และสามารถใช้วัวควายบรรทุกของหรือสินค้าทางเกษตร ไปขาย ในเมืองเท่านั้น สองข้างทางเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ แลป่าทึบ และฝูงสัตว์ป่าหลายชนิด สมัยก่อนชาวบ้านจะ ปลูกลูกหลานเอาไว้ข้างทางเดิน หลายๆหลัง เพื่อเอาไว้พักแรม หรือแวะกินอาหารระหว่างทางในแต่ละครั้ง สมัยก่อนถ้าจะไปหมู่บ้านญาติ หรือเพื่อนบ้านที่อยู่ห่างไกล ก็ต้องนอนค้างคืนอยู่บ้านญาติครั้งละ 1 ถึง 2 วัน ถึงจะเดินทางกลับ ในส่วนนี้ก็เป็น การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ และคนในครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง สำหรับเครื่องมือสื่อสารในสมัยก่อน ก็จะใช้การตีเกราะ ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่ เวลาตี จะมีเสียงดัง ส่วนมากผู้ใหญ่บ้านจะใช้ในการเรียกประชุมชาวบ้าน หรือเวลาที่มีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีความแตกต่างกับสมัยปัจจุบันมาก ที่มีทั้งรถยนต์ รถมือ เดอร์ไบและเครื่องมือสื่อสารอื่นๆเช่นโทรศัพท์ หอกระจายข่าว และอื่นๆอีกมากมาย ที่เข้ามาอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ ก็จะมีทั้งประโยชน์ และโทษ อยู่รวมกันถ้าหากใช้ไปในทางที่ไม่ถูกต้อง และที่มองเห็นได้ชัดก็คือทำให้ความใกล้ชิดทางด้านครอบครัวลดน้อยลง เพราะจะรู้รักแค่โทรศัพท์ ไปก็เสร็จแล้วทำให้ความใกล้ชิดของคนในครัวเรือนต้องเกิดช่องว่างระหว่างกันมากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงทางการดูแลสุขภาพ

การดูแลสุขภาพของชาวบ้าน หมู่ที่ 5 ในสมัยก่อน ไม่มีโรงพยาบาล หรือสถานอนามัยเหมือนสมัยปัจจุบัน เมื่อก่อนถ้ามีการเจ็บป่วยขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะอาศัยการรักษาโรคต่างๆกับหมอพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชน เป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นหมอยาสมุนไพร หมอนวด หมอดำแย หรือหมอพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งการให้บริการกับหมอพื้นบ้านเป็นที่นิยมของชาวบ้านมาก เพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทุกอย่างมีพร้อมอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสมุนไพร ชนิดต่างๆเมื่อก่อนมีอยู่มากมายในชุมชน แต่มาสมัยปัจจุบันความสะดวกสบายในการให้บริการด้านสุขภาพมีมาก ที่จะอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้าน มีทั้งสถานอนามัย และโรงพยาบาล ที่อยู่ใกล้ชุมชน และการคมนาคมก็สะดวกสบายจนปัจจุบันชาวบ้านต่างก็มองไม่เห็นถึงความสำคัญของหมอพื้นบ้านและสมุนไพรในชุมชน ทำให้สมุนไพรถูกทำลาย จนสูญหายไปมาก หมอพื้นบ้านก็ขาดการสืบทอดความรู้เอาไว้ จนทำให้ภูมิปัญญาทางการแพทย์พื้นบ้านต้องสูญหายไปด้วย

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน

ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 บ้านตึกเขา เมื่อในอดีต หลังจากเสร็จภาระกิจในการทำงาน และยามว่าง ก็จะรวมกลุ่มกันร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน ไม่ว่าจะเป็น มโนราห์ เพลงบอก ลิเกป่า และเล่นตะบ๊ว ตะตะกร้อหวาย ซึ่งเป็นการละเล่นแบบพื้นบ้านที่สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคี ตลอดจนการทำให้สุขภาพแข็งแรงด้วย ชาวบ้านสมัยก่อน เมื่อทำงานเกี่ยวข้าวเสร็จ ก็จะนิยมให้ลูกหลาน นำเอาข้าวสารใหม่ ที่ได้จากการเก็บเกี่ยวเมื่อนำมาช้อมมือ แล้วก็จะนำเอาข้าวสารไปให้ผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อแสดงถึงความรัก และการเอาใจใส่ต่อผู้มีพระคุณ และในสมัยก่อน ผู้ชายที่อยู่ในชุมชนคนไหนก็ตามเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ก็จะต้องบวชเป็นพระ อย่างน้อย 1 พรรษา และก่อนที่จะบวชต้องไปขอขมาผู้สูงอายุที่เป็นทั้งญาติ หรือไม่ใช่ญาติก็ตาม การขอขมาก็ต้องเดินไปขอขมาทุกบ้านเพื่อขอขมาลาโทษ ในสิ่งที่เคยล่วงเกินไป ซึ่งเป็นภาพที่มองแล้วน่าประทับใจมาก นอกจากนี้ เมื่อก่อนหนุ่มสาวคู่ไหนจะแต่งงานกัน หลังแต่งงานก็จะทำการไปกราบไหว้ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เพื่อขอพรจากผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนจนครบทุกคน เมื่อถึงงานบุญประจำปีของทุกปี เช่นงานบุญเดือนสิบ สงกรานต์ ลูกหลานในครอบครัวทุกคน ก็จะร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือผู้สูงอายุ ทั้งที่ที่ชีวิตอยู่ หรือล่วงลับไปแล้ว อย่างต่อเนื่อง แต่ในยุคปัจจุบันสิ่งต่างๆ เหล่านี้ แทบไม่มีเหลือให้เห็นอีกเลย ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง จากภาพรวมโดยสรุปแล้วสิ่งที่ผู้เฒ่าทั้ง 4 ท่านได้บอกเล่าถึงเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตึกเขา ก็จะสามารถมองเห็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างได้เป็นอย่างดี

หลังจากที่เวทีการเสวนาในหัวข้อความเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่ที่ 5 จบลง ขั้นตอนต่อไปจากนั้น ในที่ประชุม ก็ได้มีโอกาส ได้เรียนรู้ ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ที่ให้ความรู้โดย ทีมงานเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลเขาชัยสน จำนวน 3 ท่านที่ได้เข้ามาให้ความรู้ในครั้งนี้ ประเด็นการให้ความรู้ ก็จะเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุด้วยตนเองโดยเฉพาะในเรื่องของการดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้หลักการ 6 อ. ซึ่งแต่ละ อ. จะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อ.ที่ 1 อาหารการกิน

ผู้สูงอายุทุกคนต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการกินอาหาร เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวัย ซึ่งต้องกินให้ครบ 5 หมู่ ก็จะทำให้ร่างกาย แข็งแรงอยู่เสมอ

อ.ที่ 2 การออกกำลังกาย

คนในวัยสูงอายุ ต้องอาศัยการออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงอยู่เสมอ แต่ต้องเป็นการออกกำลังกายที่มีความเหมาะสมกับวัยสูงอายุ เช่น การเดินแอโรบิค ในทาง่ายๆ การรำไม้พอง หรืออื่นๆที่เหมาะสมกับวัย

อ. ที่ 3 อารมณ์

การทำให้อารมณ์ และจิตใจ ที่แจ่มใส อยู่เสมอก็เป็นเรื่องที่สำคัญ สำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการดูทีวี การไปวัดทำบุญ หรือการฟังธรรม นั่งสมาธิ เป็นต้น

อ. ที่ 4 อาโรคยา

การไม่มีโรค คือปัจจัยสำคัญของคนในวัยสูงอายุ ต้องหมั่นดูแลตัวเองไม่ให้มีอาการเจ็บป่วย เข้ามาในชีวิตให้มากที่สุด

อ. ที่ 5 สิ่งแวดล้อม

ผู้สูงอายุ ต้องหมั่นดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็น ร่างกาย เสื้อผ้า และความสะอาดในบ้าน บริเวณบ้าน ต้องหมั่นคอยทำความสะอาดอยู่เสมอ

อ. ที่ 6 อบายมุข

ผู้สูงอายุ ไม่ควรตกเป็นทาสของอบายมุข ไม่ว่าจะเป็นการเล่นการพนัน กินเหล้า หรือสูบบุหรี่ เป็นต้น

หลังจากเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลราชัยสน ได้ให้ความรู้ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หัวหน้าทีมวิจัย ก็ได้กล่าวขอบคุณผู้ เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ และกล่าวปิดประชุม

สรุปผลที่ได้จากการจัดเวที

1. ผู้เข้าร่วมเวที ได้มีความเข้าใจในการจัดทำโครงการวิจัยในครั้งนี้
2. ผู้เข้าร่วมเวทีได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต ของคนในอดีต และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชน
3. ผู้เข้าร่วมเวทีที่เป็นผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้ถึงวิธีการดูแลตนเองด้วยการใช้ หลัก 6 อ.มาใช้ในการชีวิตประจำวัน
4. ได้แนวร่วมในการขับเคลื่อนงานในระดับชุมชน มากขึ้น
5. ได้ทีมอาสาสมัครที่เป็น อ ส ม.ในพื้นที่เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ

ปัญหาอุปสรรคในการจัดเวที

1. ทีมวิจัยยังมีประสบการณ์น้อยในการทำกระบวนการในเวที

2. ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นผู้สูงอายุไม่ค่อยเข้าใจ เพราะการสื่อไม่ค่อยได้ยิน

ข้อเสนอแนะในเวที

1. ทีมวิจัยควรมีคนจดบันทึกข้อมูลต่างๆในเวทีให้มากกว่า 1 คน

.ทีมวิจัย ควรมีการอบรมพัฒนาการพูด และการลำดับขั้นตอนในการประชุมให้มากกว่านี้

กิจกรรมที่ 3. จัดเวทีสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ตำบลเขารัษฎน

การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน และบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาของชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในครั้งนี้ เพราะใน 1 ปีที่ผ่านมาชมรมผู้สูงอายุที่จัดตั้งขึ้น ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก ด้วยสาเหตุและปัจจัยหลายๆ อย่าง ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง การสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานจึงเป็นทางออกที่ดีอย่างหนึ่งต่อการที่จะพัฒนาชมรมให้มีคุณภาพต่อไป

การจัดเวทีในครั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที ที่ประกอบไปด้วย คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ประมาณ 30 คน ที่ปรึกษาชมรม ที่เป็นเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขารัษฎน 2 คน ที่ปรึกษาทีมวิจัย 4 คน ทีมวิจัย 5 คน อ.ต.ม 10 คน ที่เข้าร่วมประชุม

การประชุมได้เริ่มขึ้นในเวลา 10.00 น. เปิดประชุมโดย ประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 หลังจากเปิดประชุมเสร็จประธานชมรม ก็ได้มีการนำเสนอผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา โดยเริ่มจากความเป็นมาของชมรม คือชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ตำบลเขารัษฎน ได้มีการจัดตั้งขึ้นเมื่อเดือน มกราคม 2548 ร่วมจัดตั้งโดยแกนนำหรือผู้นำชุมชนในหมู่ที่ 5 ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารจัดการ ที่มีคณะกรรมการ 6 คน มีสมาชิกแรกก่อตั้ง 20 คน มีคณะเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลเขารัษฎน เป็นที่ปรึกษา 2 คน ต่อมาผู้สูงอายุให้ความสนใจเข้าร่วมชมรมเพิ่มขึ้น จากเดิม 20 คน เป็น 40 คนในปัจจุบัน ซึ่งในจำนวนผู้สูงอายุที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ประมาณ 130 คน กฎระเบียบในการเป็นสมาชิกของชมรม ต้องเสียค่าทำเนียมแรกเข้า 50 บาท และเงินสำหรับเป็นทุนในการช่วยเหลือสมาชิกที่เสียชีวิต อีก 100 บาทรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 150 บาทต่อคน

กิจกรรมหลักของชมรมที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในแต่ละเดือน

- 1.ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพแก่สมาชิก โดยเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล
- 2.มีการนั่งสมาธิ สวดมนต์ไหว้พระร่วมกัน
- 3.มีการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

4. มีการตรวจสุขภาพ ผู้สูงอายุ

หลังจากที่ประธานชมรมได้นำเสนอถึงความเป็นมาของชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้น นางสาว บุญมณี รุ่งเรือง ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของชมรม และเป็นเจ้าหน้าที่ จากโรงพยาบาลเขาชัยสน ก็ได้นำเสนอ ถึงผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่ผ่านมาในรอบ 1 ปี ซึ่งการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ก็ต้องยอมรับว่าส่วนหนึ่งในกิจกรรมของชมรมนั้น เป็นการทำตามแนวคิดที่มาจากหน่วยงานของรัฐ แต่ก็ได้มีการนำเสนอในที่ประชุมของชมรม ก่อนที่จะนำไปใช้เป็นกิจกรรมหลักของชมรม และเป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการ และสมาชิกก่อนแล้ว แต่เมื่อได้มีการดำเนินกิจกรรมจริงๆ ก็พบปัญหาในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนของการร่วมมือจากสมาชิกของชมรม ซึ่งมาร่วมกิจกรรม ในแต่ละครั้งน้อยมาก ซึ่งในแต่ละเดือนจะมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมเพียง 10 กว่าคน ซึ่งไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ในส่วนนี้ก็จะเกิดเป็นปัญหาหลักในการดำเนินงาน ของเจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการของชมรม อีกปัญหาหนึ่งก็คือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ในหมู่ที่ 5 ซึ่งถ้าดูจากข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุแล้วจะมีถึง 100 กว่าคน แต่มีผู้สนใจเข้าร่วมชมรม เพียง 40 กว่าคนเท่านั้น ยังไม่ถึงครึ่งของจำนวนผู้สูงอายุที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดูแลผู้สูงอายุ เป็นอย่างมาก ทั้งหมดนี้คือปัญหาหลัก ของชมรมที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ด้วยสาเหตุเหล่านี้ทางคณะกรรมการของชมรมจึงได้จัดให้มีการประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และทบทวนกระบวนการทำงานทั้งหมด เพื่อค้นหาปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่ง วันนี้ก็นับว่าเป็นโอกาสดี ที่ได้มีสมาชิกของชมรม เข้าร่วมประชุม เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ ถือว่ามากที่สุด ที่ได้มีการประชุมในแต่ละเดือน และเป็นโอกาสที่ดี ที่ทางคณะที่มวิจัย ได้คิดทำวิจัยแนวทางการดูแลผู้สูงอายุขึ้นในหมู่บ้านของเรา จึงอยากให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้ ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอปัญหาต่างๆ และรวมไปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ให้มากที่สุดเพื่อจะได้นำไปพัฒนาชมรมให้ประสิทธิภาพต่อไป

จากนั้นนาย สมพงษ์ อรุณรัตน์ ประธานชมรม และหัวหน้าทีมวิจัย ก็ได้ทำความเข้าใจถึงภาระหน้าที่ของทุกท่านที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้ โดยจะต้องช่วยกันทบทวนถึงปัญหาที่เป็นอยู่ของชมรม และจะต้องร่วมกันเสนอความคิดถึงแนวทางในการดำเนินงานของชมรมที่มีความเหมาะสม และยั่งยืน จากนั้นก็ได้มีการแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อความสะดวกในการระดมความคิดเห็น ให้เกิดความหลากหลายยิ่งขึ้น การแบ่งกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วย อ ส ม ผู้สูงอายุ ทีม

วิจัย คณะกรรมการชมรม โดยมี ทีมพี่เลี้ยง และเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล เป็นวิทยากรกระบวนการ ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเมื่อแต่ละกลุ่มได้มีการระดมความคิดร่วมกัน ในกลุ่มเรียบร้อยแล้วก็ได้มีการส่งตัวแทนของแต่ละกลุ่มย่อยมานำเสนอประเด็นต่างๆให้ที่ประชุมใหญ่ได้ร่วมอภิปรายหารือร่วมกันอีกครั้ง ซึ่งเมื่อที่ประชุมได้สรุปออกมาแล้วก็ได้นำประเด็นต่างๆทั้งในด้านปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหามาโดยภาพรวมดังต่อไปนี้

ด้านประเด็นที่เป็นปัญหาในการดำเนินงาน

1. คณะกรรมการชมรมไม่ค่อยมีความพร้อมในการดำเนินงานของชมรม
2. คณะกรรมการชมรมขาดความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมประจำเดือน
3. คณะกรรมการไม่ค่อยมีความเข้าใจ ถึงเป้าหมายในการดำเนินงานของชมรมมากนัก
4. ขาดผู้นำที่มีความเสียสละอย่างจริงจัง
5. สมาชิกให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชมรมน้อยเกินไป
6. สมาชิกในครัวเรือนไม่ค่อยมีเวลาในการ รับ ส่ง ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม
7. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาไปเลี้ยงหลานจึงไม่ค่อยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมชมรม
8. ผู้สูงอายุไม่มีเงินในการเสียค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรม
9. ผู้สูงอายุบางส่วนไปเข้าเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาล
10. ผู้สูงอายุบางส่วน มีอายุมากเกินไป และสุขภาพมีปัญหาไม่สามารถเข้าร่วมชมรมได้
11. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ในการสร้างความเข้าใจให้ผู้สูงอายุมองเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมชมรม
12. การสวดมนต์ ในแต่ละครั้งผู้นำสวดมนต์กับผู้ตามไม่ค่อยมีความพร้อม
13. ค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมสูงเกินไป
14. การนั่งสมาธิในแต่ละครั้ง มีสิ่งรบกวน ทำให้จิตใจไม่มีความสงบเต็มที่
15. กิจกรรมของชมรม ไม่ค่อยเหมาะสมกับผู้สูงอายุในบางส่วน ที่มีอายุมาก
16. ขาดการสนับสนุนให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นกิจกรรมของชมรม
17. ขาดการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้สูงอายุและคนในครอบครัว

ประเด็นที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของชมรม

1. ให้มีคณะกรรมการที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างจริงจัง เพื่อให้ชมรมได้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. คณะกรรมการต้องมีความเสียสละในการทำงานส่วนรวม
3. ให้มีการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถให้แก่กรรมการชมรมอย่างต่อเนื่อง
4. ให้ผู้นำรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชมรม
5. ลดค่าสมัครในการเข้าเป็นสมาชิกชมรมลงให้น้อยกว่าเดิมหรือเปิดรับสมาชิกที่ไม่มีรายได้ฟรี
6. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้สมาชิกในครอบครัว และผู้สูงอายุมีความเข้าใจการจัดตั้งชมรมมากขึ้น
7. จัดทำคู่มือการสวดมนต์ แจกสมาชิกทุกคน เป็นแบบฉบับของชมรมเพื่อให้เกิดความพร้อมในการสวดมนต์
8. ให้มีการออกหนังสือเชิญประชุมทุกเดือน เพื่อกันสมาชิกเต็ม
9. จัดให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แขนงต่างๆ ให้เป็นกิจกรรมเสริมของชมรม
10. จัดเลี้ยงอาหารผู้สูงอายุอย่างน้อยเดือนละครั้ง
11. สร้างความเข้าใจสมาชิกในครัวเรือน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมให้มากขึ้น
12. ให้มีการตรวจสอบสุขภาพ อย่างต่อเนื่องและติดตามประเมินผล
13. ให้หมอนวดพื้นบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการผู้สูงอายุในแต่ละเดือน
14. ให้มีการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ โดยคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้
15. ให้มีการจัดสวัสดิการให้สมาชิกที่มีความหลากหลายกว่าเดิม
16. ให้มีการรับ ส่ง สมาชิกที่ไม่มีพาหนะ ในการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม
17. ให้มีการจัดหาสถานที่ในการนั่งสมาธิที่มีความเหมาะสม ไม่มีสิ่งรบกวน

จากผลสรุปที่ได้จากการมีส่วนร่วม ในการระดมความคิดที่มีความหลากหลาย ทำให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และสมาชิกทุกคนได้มองเห็นสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไข ของการดำเนินงานของชมรมได้อย่างชัดเจน การประชุมสรุปผลการดำเนินงานร่วมกัน ในครั้งนี้สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนรองแนวทางในการดำเนินงานของชมรมที่สามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ชมรมได้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เป็นที่ยอมรับของสมาชิก และ บุคคลรอบข้าง ได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กิจกรรมที่ 4 การประชุมทีมวิจัย ที่ปรึกษาและอาสาสมัคร เพื่อร่วมกันวางแผนในการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในพื้นที่หมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประชุมในครั้งนี้ ผู้

เข้าร่วมประชุม ประกอบไปด้วย ทีมวิจัย 5 คน ทีมอาสาสมัครที่เป็น อ.ส.ม. ในหมู่บ้าน 10 คน ที่ปรึกษา 2 คน พี่เลี้ยง 2 คน ผู้ประสานงาน สกว. 1 คน วัตถุประสงค์ในการประชุม ก็เพื่อต้องการทำความเข้าใจในการทำงานร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และอาสาสมัคร รวมไปถึงการร่วมกันคิดวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ การประชุมในขั้นแรก ทีมวิจัยก็ได้มีการซักซ้อม ทำความเข้าใจร่วมกับทีมอาสาสมัครถึงแนวทางในการทำงานร่วมกัน เมื่อทีมวิจัยและอาสาสมัครมีความเข้าใจแล้ว ต่อจากนั้น ในที่ประชุมก็ได้ร่วมกันวางแผนในการทำงาน เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่หมู่บ้าน และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการระดมความคิดร่วมกันของทีมวิจัย และทีมอาสาสมัคร รวมไปถึงคณะที่ปรึกษา ก็ได้ร่วมกันเสนอรูปแบบในการจัดเก็บข้อมูล ที่หลากหลายวิธีการ เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้อย่างครอบคลุมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการนำเอาข้อมูล เก่าที่มีอยู่ ใน อ.บ.ต. และโรงพยาบาลโดยเฉพาะรายชื่อผู้สูงอายุทั้งหมดในหมู่บ้าน มีกี่คน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ส่วนมากจะมีอยู่ที่ อ.บ.ต. และโรงพยาบาลสำหรับ การเจาะข้อมูลที่เป็นรายบุคคลนั้น ก็ได้มีการเสนอแนวคิด ทั้งการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการถ่ายรูป จากการนำเสนอแนวทางจากหลายๆความคิด ทำให้ที่ประชุมต้องร่วมกันหาข้อสรุปเพื่อให้ได้วิธีการ ในการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ ที่มีความครอบคลุมในทุกๆด้าน และที่สำคัญ สามารถตอบคำถามวิจัย ได้อย่างครบถ้วน ในที่สุด ที่ประชุมก็ได้มีข้อสรุปร่วมกันว่าจะต้องใช้แบบ สอบถามมาเป็นเครื่องมือหลัก ในการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งในแบบ สัมภาษณ์ นั้นสามารถนำเอา แนวคิดของแต่ละคน มาไว้ในแบบสอบถาม ได้ จากนั้นที่ประชุมก็ได้ร่วมกันออกแบบสอบถามร่วมกัน โดยมีหัวข้อประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านข้อมูลพื้นฐาน เช่น ชื่อก อายุ ที่อยู่ และสถานภาพ
2. ด้านที่อยู่อาศัย
3. ด้านการประกอบอาชีพ
4. ด้านความสัมพันธ์ของคนในครัวเรือน
5. ด้านการดูแลสุขภาพสภาพ
6. ด้านสังคม
7. ด้านศาสนา
8. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. ด้านสวัสดิการ
10. ด้านความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อชมรมผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5
11. ด้านการเสนอแนะและแนวทางการดูแลผู้สูงอายุที่เหมาะสมในปัจจุบัน

หลังจากที่ ได้ร่วมกันออกแบบสอบถามเสร็จแล้ว ทีมวิจัยและอาสาสมัคร ก็ได้ร่วมกันวางแผนในการลงพื้นที่ ซึ่งมีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเก็บข้อมูล เป็นผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 130 คน
2. จัดแบ่งทีมในการลงพื้นที่ออกเป็น 3 ทีมๆละ 3 – 4 คน มีทั้งทีมวิจัย และอาสาสมัครในแต่ละทีม
3. ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล 15 วัน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการถ่ายรูป

เมื่อได้ทั้งเครื่องมือ และแผนงานในการจัดเก็บข้อมูลแล้ว ในที่ประชุม ก็ได้มีการเสนอเพิ่มเติมในประเด็นของการฝึกให้ทีมวิจัย และอาสาสมัคร ได้มีทักษะ ในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ซึ่งในส่วนนี้ ก็ยังเป็นจุดอ่อนอย่างหนึ่งของทีมวิจัย และอาสาสมัคร จึงควรให้มีการฝึกอบรมเตรียมความพร้อมในส่วนนี้ก่อนลงปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งที่ประชุมก็ได้มีการจัดอบรมขึ้นในวันต่อมา โดยมีเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลรับหน้าที่ในการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะให้กับทีมวิจัย และอาสาสมัครโดยใช้สถานที่ของโรงพยาบาลเป็นที่อบรม

สรุปผลที่ได้รับจากกิจกรรมในครั้งนี้

1. ทีมวิจัย และอาสาสมัครได้มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
2. ทีมวิจัยและอาสาสมัครได้มีความรู้ในการออกแบบการจัดเก็บข้อมูล และสามารถนำไปปรับใช้กับในการทำงานในด้านอื่นๆได้
3. ได้แผนงานและกลุ่มเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน
4. ได้แบบสอบถาม ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ได้เรียนรู้ ทักษะในการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
6. ทีมวิจัย ได้แนวร่วมในการทำงานเพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่ 5 จัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสืบค้นประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตึกเขา การจัดเวทีในครั้งนี้เป้าหมายหลักในการจัดเวทีก็เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ระหว่างคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ ที่จะได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต และประวัติความเป็นมาของชุมชน บ้านเกิด ของตัวเอง ซึ่งกิจกรรมนี้ ก็ถือว่า เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่ได้มองเห็นความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันของคนในอดีต ซึ่งจะมีความแตกต่างกับสังคมในปัจจุบันมากน้อยอย่างไร และที่สำคัญตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งหมู่ที่ 5 บัณฑิตเขายังไม่เคยมีคนในยุคไหน ที่ได้มีการทำประวัติ ความเป็นมาของหมู่ที่ 5 อย่างจริงจัง เพราะสิ่งนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีไว้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ เกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้าน การจัดเวทีในครั้งนี้ ทีมวิจัย ได้เชิญ ผู้สูงอายุ ที่มี ความอาวุโส และ เป็นที่ยอมรับของชุมชน ที่สามารถให้ข้อมูลประวัติของหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง มาจนถึงปัจจุบัน จำนวน 6 ท่าน มาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ โดยมีทีมวิจัย อาสาสมัคร และกลุ่มผู้สนใจร่วมกันรับฟัง และจดบันทึกเอาไว้ เป็นประวัติของหมู่บ้าน อย่างละเอียดทุกขั้นตอน ทั้งในด้านประวัติของชื่อหมู่บ้านที่มีการปรับเปลี่ยนมาเรื่อยๆ จนมาเป็นบ้านตึกเขา และด้านอาณาเขตการปกครอง รวมไปถึงวิถีชีวิต ของคน รุ่นแล้ว รุ่นเล่าเรื่อยมาจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่ง ผลจากการจัดเวทีในครั้งนี้ สามารถสร้างจิตสำนึกและสร้างการเรียนรู้ให้แก่คนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญชาวบ้านหมู่ที่ 5 ก็ได้มีประวัติหมู่บ้านที่มีความน่าเชื่อถือเพราะ ได้มีบุคคลจากหลายๆส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำขึ้น เพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ต่อไป ซึ่งในส่วนนี้ก็สามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยได้อีกด้วย

สรุปผลที่ได้รับจากการจัดเวที

1. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่
2. คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนเมื่อในอดีตจนถึงปัจจุบัน
3. คนรุ่นใหม่มีจิตสำนึกและให้ความสำคัญกับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมากขึ้น
4. เกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชนมากขึ้น
5. ได้ประวัติหมู่บ้านที่มีความชัดเจน น่าเชื่อถือมากขึ้น

กิจกรรมที่ 6 ประชุมทีม และที่ปรึกษา สรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

หลังจากที่ทีมวิจัย และอาสาสมัคร ได้ร่วมกันลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลา 15 วัน เต็มๆ ซึ่งในช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นก็ได้มีการพบปะพูดคุยกันอย่าง ไม่เป็นทางการของทีมวิจัย และอาสาสมัครอยู่ตลอด โดยเฉพาะช่วงเย็น หลังจากลงพื้นที่แล้วทีมวิจัย และอาสาสมัครก็จะเอาข้อมูลที่ได้มารวบรวม และตั้งวงคุยกันเพื่อสรุปผล และปัญหาอุปสรรคที่พบ ในขณะปฏิบัติหน้าที่ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงในการลงพื้นที่ในวันต่อไป และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาที่วางแผนไว้ การจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ ก็เสร็จสมบูรณ์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

ที่จำนวน 100 กว่าชุดก็ได้ถูกนำมาของรวมกันไว้ที่ทำการของทีมวิจัย เป็นที่เรียบร้อยแล้ว กระบวนการในการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลก็ได้เริ่มขึ้น โดยมีทีมวิจัย และอาสาสมัคร รวมไปถึงคณะที่ปรึกษา ก็ได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดร่วมกันเป็นเวลา 3 วันจึงสามารถแยก สรุป ประเด็นต่างๆที่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

สรุปผลการศึกษาข้อมูลผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

ผลจากการศึกษาข้อมูลจากผู้สูงอายุ จำนวน 105 คน แยกประเภทหญิง - ชาย ดังนี้

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ชาย จำนวน 49 คน

ผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิง จำนวน 56 คน

ด้านความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุทั้ง 105 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่กับครอบครัว ลูกหลาน จำนวน 82 คน

ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง สองตายาย จำนวน 23 คน

ในจำนวนผู้สูงอายุ ทั้ง 105 คน ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมตามสัดส่วนดังนี้

เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาล จำนวน 13 คน

เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 จำนวน 43 คน

ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่ไหนเลยจำนวน 49 คน

จำนวนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ จำนวน 14 คน มีสาเหตุต่างๆที่ไม่สามารถให้ข้อมูลดังนี้

ไปอยู่นอกพื้นที่ จำนวน 11 คน

มีอาการเจ็บป่วย พิการจำนวน 3 คน

สรุปข้อมูลด้านปัญหาของผู้สูงอายุจำนวน 105 คนโดยรวมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.ประเด็นปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว	จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล 50 คน (47%ของผู้สูงอายุทั้งหมด)	คิดเป็นร้อยละของผู้แสดงความคิดเห็น
1.1 ปัญหาถูกทอดทิ้งหรือว่าเหวี่ยงหลานไปทำงานที่อื่น	ผู้หญิง 6 คน ผู้ชาย 5 คน รวม 11 คน	22.0%
1.2 ไปไหนมาไหนไม่สะดวก	ผู้หญิง 8 คน ผู้ชาย 8 คน รวม 16 คน	32.0 %
1.3 ปัญหาขาดผู้อุปการะ ลูกหลานไม่เอาใจใส่ เป็นทุกข์ช่วงลูกหลาน	ผู้หญิง 13 คน ผู้ชาย 10 คน รวม 23 คน	46.0 %
2.ประเด็นของปัญหาด้านสุขภาพ	จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล	คิดเป็นร้อยละของผู้แสดงความคิดเห็น
2.1 อาการเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม	ผู้หญิง 22 คน ผู้ชาย 27 คน รวม 59 คน	56 %
3.ประเด็นปัญหาเรื่องรายได้	จำนวนผู้สูงอายุที่ให้ข้อมูล	คิดเป็นร้อยละของผู้แสดงความคิดเห็น
ปัญหาไม่มีเงินจ่าย รายได้ไม่พอกิน	ผู้หญิง 15 คน ผู้ชาย 11 คน รวม 26 คน	25 %
4.ผู้สูงอายุที่ไม่แสดงความคิดเห็น	ผู้หญิง 15 คน ผู้ชาย 14 คน รวม 29 คน	28 %
	รวมทั้งหมด 105 คน	

จากการสอบถามความคิดเห็นพบว่า ปัญหาด้านสุขภาพ และ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ปัญหารายได้ไม่พอจ่าย มีจำนวนความคิดเห็น นาน้อย ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 56 % 47 % และ 25% ของจำนวนผู้สูงอายุที่สอบถามความคิดเห็นทั้งหมด 105 คน มี 27 % หรือ 29 คน ของผู้สูงอายุที่ไม่แสดงความคิดเห็น

สรุปผลข้อมูลของผู้สูงอายุที่มีอาการของโรคประจำตัว

ในจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 105 คน จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีอาการของโรคประจำตัว ถึง 59 คนซึ่งแต่ละคนก็จะมีอาการของโรคที่แตกต่างกัน เช่น โรค หอบ ไอ อัมพาต อัมพฤกษ์ โรคหัวใจ กระดูกเสื่อม และอาการของโรคที่ผู้สูงอายุเป็นกันมากที่สุด ก็คือ โรค เบาหวาน และความดันโลหิตสูง ซึ่งในส่วนของอาการเหล่านี้ ทีมวิจัยได้ทำประวัติของผู้ป่วยเอาไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาต่อไป ตามตารางรายชื่อ เฉพาะอาการที่ผู้สูงอายุเป็นกันมากดังต่อไปนี้

ที่	ชื่อ	สกุล	อายุ	ที่อยู่	อาการของโรค
1	นายขวัญชัย	ชูไผ่	60 ปี	143 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
2	นายพิน	คำจันทร์	79 ปี	45 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
3	นางนอม	เพ็งแก้ว	66 ปี	130 ม.5 ต. เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
4	นายบุญลวด	ฉายชุย	65 ปี	67 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
5	นายหิ็ด	ห้องรักษ์	70 ปี	110 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
6	นางปลื้ม	สวัสดิ์	64 ปี	11/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
7	นายจิตว	เกื้อสง	83 ปี	46 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
8	นางเขียน	รักษาสล	71 ปี	42 ม. 5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
9	นายเอื้อม	เมืองสง	70 ปี	70/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
10	นายเผื่อน	สิทธิมาก	72 ปี	3/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
11	นายวัน	ช่อคง	81 ปี	71 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
12	นางพริ้ม	นุ่นทอง	63 ปี	107 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
13	นางเจียม	ทวีตา	64 ปี	55/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
14	นางจ๋า	ห้วยขาว	65 ปี	63 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
15	นางคลี	เมืองสง	70 ปี	113 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
16	นายน้อม	ชูแก้ว	64 ปี	75 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
17	นายไช	บัวลอย	74 ปี	12/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
18	นางชิน	ประทุมสุวรรณ	77 ปี	84 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
19	นางพริ้ม	บุปผเรณู	65 ปี	56/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง

20	นางพัน ช่อคง	81 ปี	71 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
21	นางแก้ว จันทร์ทอง	81 ปี	62 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
22	นางลิน แก้วชนะ	76 ปี	9 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
23	นางร้อน ฤทธิเลื่อน	69 ปี	47/2 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
24	นางสมพร อรุณรัตน์	60 ปี	196 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
25	นางคล้าย เตี้ยวเนี่ยว	72 ปี	91 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
26	นางรอด สิทธิมาก	73 ปี	3/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
27	นายปุ่น พุดอินทร์	80 ปี	36 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
28	นายล้อม นุปนเรณู	74 ปี	56/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
29	นางหนูกลิน โสมนะ	62 ปี	112 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
30	นางคม ชูแก้ว	63 ปี	98 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
31	นางถัด จันทรพูน	86 ปี	11/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	ความดันโลหิตสูง
32	นางพยอม คำจันทร์	78 ปี	45 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
33	นางจีน หนูชู	74 ปี	28 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน
34	นางทม เมืองสง	66 ปี	70/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	เบาหวาน

สรุปฐานข้อมูลด้านรายได้ของผู้สูงอายุจำนวน 105 คนในหมู่ที่ 5 บ้านคกเขา

1. ผู้สูงอายุที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีจำนวน 64 คน ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน ค้าขาย รับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 1,000 – 3,000 บาทต่อเดือน
2. ผู้สูงอายุ ที่เป็นข้าราชการบำนาญ จำนวน 5 คน มีรายได้เฉลี่ย 15,000 – 20,000 บาทต่อเดือน
3. ผู้สูงอายุที่มีรายได้มาจากลูกหลานให้จำนวน 24 คนเฉลี่ยเดือนละ 500 – 1,000 บาทต่อเดือน
4. ผู้สูงอายุที่มีรายได้มาจากลูกหลานให้จำนวน 10 คนเฉลี่ย ปีละ 2,000 – 3,000 บาทต่อปี
5. ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้มาจากไหนเลย จำนวน 3 คน ซึ่งอาศัยอยู่กับลูกหลานในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งได้รับการดูแลจากลูกหลานตามสมควร มีอยู่มิเกินตามสมควรที่ลูกหลานพอจะมีให้

สรุปข้อมูลด้านปัญหาของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพัง สองตาชาย ของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 23 คน

1. ขาดการดูแลเอาใจใส่จากญาติพี่น้อง และสังคม
2. ไม่มีเงินจ่าย ไม่มีรายได้ และอาชีพ ที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ
3. ไม่ค่อยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในสังคมมากนัก
4. ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง
5. สังคมไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรม และเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ
6. ไม่ค่อยได้รับสวัสดิการในด้านต่างๆจากหน่วยงาน และองค์กร
7. ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวข้าง อยู่ตามประสาตา ยาย
8. ไม่มีเงินในการรักษาเมื่อยามเจ็บป่วย

สรุปข้อมูลด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านดกเขา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ เป็นมรดกอันล้ำค่าของชุมชน ในหมู่ที่ 5 ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีภูมิปัญญาหลายอย่างที่มีอยู่ในตัวของผู้สูงอายุ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ เคยได้มีการใช้ประโยชน์กันมานานนับหลายร้อยปี ไม่ว่าจะเป็น หมอพื้นบ้าน ในแขนงต่างๆ ภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน และ ศิลปพื้นบ้าน จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในชุมชนแห่งนี้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ถึง 70 คน ซึ่งแต่ละคนมีองค์ความรู้ในแต่ละแขนงตามตารางดังต่อไปนี้

ที่	ชื่อ — สกุล	อายุ	ที่อยู่	องค์ความรู้ที่มี
1	นายเที่ยง เลื่อนแก้ว	66 ปี	23 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
2	นายอ่ำ นวลเกลี้ยง	84 ปี	53/2 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
3	นายจำเนียร บุญแรง	66 ปี	1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
4	นายคล้อย ชัยขาว	75 ปี	63 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
5	นางทม เมืองสง	66 ปี	70/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
6	นางแดง ศุภศักดิ์	78 ปี	90 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
7	นางหนูกลิน เทพเกื้อ	61 ปี	104 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
8	นางทุม ชูแก้ว	63 ปี	98 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
9	นางรอด สิทธิมาก	73 ปี	3/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
10	นางชิน ประทุมสุวรรณ	77 ปี	84 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน

11	นางช้อน	ฤทธิ์เลื่อน	69 ปี	74	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
12	นางหีด	หิมเกตุ	79 ปี	80/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
13	นางพริ้ม	บุบผเรณู	65 ปี	56/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
14	นางแปลก	ชูช่วย	79 ปี	94	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
15	นายไซ	บัวลอย	79 ปี	12/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
16	นายอัน	ซ้องรักษ์	62 ปี	110	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
17	นางเจียม	ทวิดา	64 ปี	55/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
18	นางพริ้ม	นุ่นทอง	63 ปี	107	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
19	นายพิน	ชูแก้ว	70 ปี	30	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
20	นายเผื่อน	สิทธิ์มาก	72 ปี	3/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
21	นายน้อย	ชูแก้ว	64 ปี	75	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
22	นายเพ็ญ	รอดสง	67 ปี	59	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
23	นางคล่อง	มีแสง	73 ปี	59	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
24	นายไศล	หนูชู	69 ปี	33/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
25	นายสวัสดิ์	เมืองสง	65 ปี	113	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
26	นายอรุณ	สวัสดิ์	62 ปี	11/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
27	นายพ่วง	ชูแก้ว	74 ปี	98	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
28	นางซ้อง	ชูใหม่	71 ปี	82/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
29	น.ส.กีน	ซ้องรักษ์	60 ปี	83	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
30	นางผัน	วงพันธ์	74 ปี	60	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
31	นายพิน	คำจันทร์	79 ปี	45	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
32	นายสมพร	ชูจันทร์	64 ปี	12/3	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
33	นางนอม	เพ็งแก้ว	66 ปี	130	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
34	นางพริ้ม	บุญแก้ว	64 ปี	88	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
35	นางหนูกลิน	นวลเกลี้ยง	77 ปี	14	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
36	นายสว่าง	ขุนชิด	76 ปี	47/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
37	นายเอื้อน	เกลี้ยงเกื้อ	61 ปี	20/1	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน
38	นางแก้ว	เหล่าทอง	70 ปี	51	ม.5	ต.เขาชัยสน	คัดกรรมพื้นบ้าน

39	นางหลง ชุนจิต	72 ปี	47/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
40	นางเขียน รักชาชล	71 ปี	42 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน
41	นายลับ ฤทธิเลื่อน	71 ปี	49 ม.5 ต.เขารีย์สน	หัตถกรรมพื้นบ้าน

องค์ความรู้ในแขนงของกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่ผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีอยู่มากมายหลายอย่าง ซึ่งนับว่าเป็นศักยภาพทางด้านภูมิปัญญาที่มีการสั่งสมกันมานานนับร้อยๆปี หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาที่คนสมัยก่อนคิดค้นขึ้นมาเพื่อผลิตเป็นข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เสื่อ พัด ซึ่งใช้พัดเวลาอากาศร้อน และของใช้ในการทำมาหากิน เช่น สุ่ม ไร่ ดัน ช้อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจับปลา นอกจากนี้ยังมีการทำขนมกลายที่ใช้ติดหีบศพ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนเท่านั้นยังมีผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมพื้นบ้านอีกหลายอย่างที่มีผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 ทำได้ ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่จัดทำขึ้นโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนทั้งสิ้น แต่ปัจจุบัน วัตถุดิบเริ่มลดน้อยลงไป และมีการใช้งานหัตถกรรมพื้นบ้านน้อยลงด้วย ภูมิปัญญาเหล่านี้ปัจจุบันยังคงเหลืออยู่ในตัวของผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ถ้าไม่มีการส่งเสริมฟื้นฟูไม่นานสิ่งดีๆเหล่านี้ก็จะหายไปจากชุมชนอย่างแน่นอน

ที่	ชื่อ สกุล	อายุ	ที่อยู่	องค์ความรู้ที่มี
1.	นายหิต ช้องรักษ์	64 ปี	110 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอยาสมุนไพร
2	นางเขียน รักชาชล	71 ปี	42 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม
3	นายพิน คำจันทร์	79 ปี	45 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม
4	นางช้อง ชูใหม่	71 ปี	82/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม
5	นายลิม บัวคำ	76 ปี	116 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอยาสมุนไพร
6	นายสถิต รักชาชล	73 ปี	42 ม. 5 ต.เขารีย์สน	หมอยาสมุนไพร
7	นายเชียง กงคลัง	68 ปี	202 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอยาสมุนไพร
8	นายลับ ฤทธิเลื่อน	71 ปี	49 ม.เขารีย์สน	หมอยาสมุนไพร
9	นายเที่ยง เกือนแก้ว	66 ปี	23 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม
10	นายปุ่น พูนอิน	80 ปี	36 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม
11	นายไช้ บัวลอย	74 ปี	12/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม
12	นายเผื่อน สิทธิมาก	72 ปี	3/1 ม.5 ต.เขารีย์สน	หมอพิธีกรรม

13	นางจัต หนูชู	62 ปี	33 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอพิธีกรรม
14	นายฉาบ เดชพันธ์	67 ปี	70 ม.5 ต.เขาชัยสน	หมอยาสมุนไพร

ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในแขนงต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวของผู้สูงอายุ ทั้ง 13 ท่าน เป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านในหมู่ที่ 5 และชุมชนใกล้เคียงได้ใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพสภาพกันมานาน ทั้งในด้านการรักษาโรค และการทำพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีการแต่งงาน พิธีงานศพ พิธีงานบวช หรือบูชาเจ้าที่เจ้าทาง รวมไปถึงการทำพิธี แรกนาขวัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งได้เป็นอย่างดี จากอดีต ถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาเหล่านี้ก็ยังคงมีการใช้กันอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังเป็นปัญหาในการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่

ที่	ชื่อ สกุล	อายุ	ที่อยู่	ภูมิปัญญาที่มี
1	นางแก้ว เหล่าทอง	70 ปี	51 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
2	นายเอื้อน เกลี้ยงเกื้อ	61 ปี	20/1 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
3	นายสมพร ชูจันทร์	62 ปี	36 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
4	นายกระจำ หนูชู	61 ปี	89 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
5	นางแก้ว จันทร์ทอง	81 ปี	62 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
6	นางหิศ พูนอิน	78 ปี	36 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
7	นายน้อม ชูแก้ว	74 ปี	98 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
8	นางสมพร อรุณรัตน์	61 ปี	196 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน
9	นายคล้อย หนูชู	67 ปี	29 ม.5 ต.เขาชัยสน	ศิลป์พื้นบ้าน

ศิลป์พื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกแขนงหนึ่ง ที่มีความสามารถเฉพาะตัวของผู้ที่มิภูมิปัญญาในแขนงนี้ ศิลปินพื้นบ้าน ในหมู่ที่ 5 มีหลายอย่างส่วนมากจะนิยมใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การร่วมสนุกเออ ในงานมงคล หรืองานรื่นเริง เมื่อยามว่างของคนในสมัยก่อน ก็จะมีศิลปินพื้นบ้าน มาให้ความรื่นเริง เช่น ลิเกป่า มโนราห์ การผูกกลอนแปด เป็นต้น และศิลปินพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือการร้องเพลงกล่อมเด็ก เมื่อสมัยก่อน ภูมิปัญญาเหล่านี้มีความน่าสนใจอยู่ที่เนื้อหาสาระ ของคำที่เอามาใช้ ล้วนแล้วแต่มีความหมาย และเป็นคติสอนใจในเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างเพลงด้องเรือกล่อมเด็ก ชื่อเพลงพระสังข์

ขับร้อง ทำนองโดย นางแก้ว จันทอง

อา...เออ ท้าวยศวิมล หลงกลพระนางจันทรา	ท้าวยศวิมลเป็นคนบ้าจับพระราชาท้าวหอยสังข์
ปักหลักลงแล้วทั้งเจ็ดแห่ง	ซึ่ง้างให้แทงทองรอยซึ่ง
กลัวบุญวาสนาท้าวหอยสังข์	ข้างพลายไม่สู้หาญแทง
ยกวงขึ้นมาเกยแล้ววันทา	เอางามาปักกับดินแดง
ข้างพลายไม่สู้หาญแทง	กลัวบุญสุนการท่าน
อา...เออพระสังข์นำเกลี้ยคนนำซึ่ง	พระสังข์อยู่ในคราบเงาะ
เพื่อนเขาเดินดิน	พระสังข์เนื่อลิถือไม้เท้าเหาะ
อยู่ในคราบเงาะ	เหาะหนีนางพันธุรัตน์
อา... เออนางพันธุรัตน์	เสดสาปปรากฏวิ่งตามลูกชาย
ข้ามห้วยข้ามเขา	ไปเอาสังข์ทองมาให้ได้
วิ่งตามลูกชาย	ไปตายที่ภูเขา

เพลงร้องเรือกล่อมเด็ก เพลงเมรี

ขับร้อง ทำนองโดย นางแก้ว จันทอง

อา.. เออเมรีเหอกินเหล้าวันนี้เมาหนักหนา	เมาโหยกหรือเมายา
เมาไหนหนักหนาละพระทอง	อะไรหิ้งหิ้งบนหลังคา
บอกว่าห่อตานางสิบสอง	เมรีร่วมห้องนางสิบสองไม่พลาดนิ้ว
อา...เออ พระรลกำหนดไม่ออกจากห้อง	บุญเหลียวหลังมาสั่งน้อง
น้ำตานตพระทองลงหลามไหล	จวยได้ไม้พจนกับห่อตา
ผูกเข้าคอม้าพาเหาะไป	หิ้ง ๆ ไร ๆ เหาะไปบนเวหา
อา..เออ เมรีกินเหล้าเมาหาผิว	เข้าไปในห้องก็มีดมีว
หาผิวไม่พบกันั่งร้อง	จุดได้มาตามส่ง
จุดเทียนเวียนวงส่งเข้าห้อง	โอ้ โอ พระทองหนีน้องไปทั้งหลับ

สรุปผลการศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่ได้จากการลงพื้นที่

แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือน และชุมชน

1. ให้ลูกหลานในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้มากขึ้นกว่าเดิม
2. ให้สมาชิกในครัวเรือนได้มีโอกาสอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา มากขึ้น
3. ให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครัวเรือน และชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น
4. ให้ผู้สูงอายุ ได้กินอาหาร และออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยอย่างต่อเนื่อง
5. ให้มีการบริการด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาล ไปตามชุมชนต่างๆ และที่บ้านผู้สูงอายุเป็นรายบุคคล
6. จัดหาเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มให้กับผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้ หรือมีรายได้ไม่พอจ่าย
7. ให้สมาชิกในครัวเรือน พาผู้สูงอายุ ไปเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนให้มากขึ้น
8. ให้สมาชิกในครัวเรือน มองเห็นความสำคัญ ในวันที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในแต่ละครั้งให้มากขึ้น
9. ไม่ควรทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง
10. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ ร่วมกันในระดับชุมชน อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง
11. สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ของคนในครัวเรือน เพื่อลดความกังวลทางด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุ
12. จัดให้มีกองทุนสวัสดิการ แก่ผู้สูงอายุ โดยกลุ่มองค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
13. ไม่ควรเพิ่มภาระ โดยการนำลูกหลานไปฝากไว้กับผู้สูงอายุ
14. ครอบครัวต้องไม่มีความขัดแย้ง เพื่อลดความเครียดแก่ผู้สูงอายุ
15. ให้มีการสนับสนุนการถ่ายทอดภูมิปัญญา และวิถีชีวิตในสมัยก่อนให้แก่คนรุ่นใหม่

แนวทางในการบริหารชมรมผู้สูงอายุที่เป็นความคิดเห็นจากชุมชน

1. ควรให้ผู้นำชุมชน และสมาชิกในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของชมรมให้มากขึ้น
2. ผู้นำ และสมาชิกต้องมีความพร้อมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน
3. จัดให้มีการพบปะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น
4. จัดส่งเสริมให้มีกิจกรรม ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน และศิลปพื้นบ้าน อย่างต่อเนื่องในชมรม
5. คณะกรรมการชมรมต้องมีความเข้มแข็ง และมีเวลาให้กับชมรม
6. ชมรมต้องมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กิจกรรมของชมรม เพื่อให้สมาชิกได้มองเห็นความสำคัญ
7. ควรให้มีการปรับลด ค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรม หรือเปิดรับผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้โดยไม่คิดเงิน
8. ควรเน้นที่กิจกรรมที่มีส่วนร่วมของชุมชน ให้มากกว่าการเน้นที่ตัวเงินเป็นหลัก
9. ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เข้ามาให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและประเมินผลทุกเดือน

10. ส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชุมชน ใ ที่มีรายได้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่
11. ส่งเสริมเชิดชูเกียรติ ให้ผู้สูงอายุ ที่เป็นบุคคลตัวอย่างในสาขาต่างๆอย่างต่อเนื่องทุกปี
12. จัดให้พระนักเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมตามความเหมาะสม
13. จัดให้มีกิจกรรมเสริม เพื่อคลายเครียดให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น หมอหนองมาให้บริการในแต่ละเดือน
14. จัดให้มีการประชุมแบบสรวจรไปตามกลุ่มบ้านต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง

ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้เป็นข้อมูลที่สะท้อนออกมาจากชุมชน ที่ทีมวิจัย และอาสาสมัครได้ร่วมกัน ค้นหาเพื่อนำไปสู่การใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชน ในหลายด้าน นอกเหนือจากการนำไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดนี้ ก่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้นั้นก็ยังคงต้องนำเข้าไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ ถิ่นกรอง ในเวทีประชุมวิเคราะห์ร่วมกันกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอีกหลายส่วน เพื่อให้ข้อมูลได้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิจกรรมที่ 7 จัดเวทีประชุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

เวทีการประชุมในครั้งนี้ จัดให้มีขึ้นที่ศาลาเฉลิมพระเกียรติของหมู่ที่ 5 โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที ที่มาจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และชาวบ้าน รวมแล้วประมาณ 60 คน ซึ่งการจัดเวทีครั้งนี้ ทีมวิจัยได้ใช้โอกาสเข้าร่วมใช้เวทีการประชุมประจำเดือนของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชมรม เริ่มการเปิดเวทีขึ้นในเวลา 13.00 น. กิจกรรมในช่วงแรกของเวที ก็จะเป็นกิจกรรมของชมรม ที่ได้ทำการทำกิจกรรมในทุกๆ เดือน เช่น ประธานชมรมพบปะพูดคุยกับสมาชิก การตรวจวัดความดัน ให้กับผู้สูงอายุ และกิจกรรมการสวดมนต์ไหว้พระร่วมกัน รวมไปถึงการนั่งสมาธิ ซึ่งใช้เวลาไปประมาณ 1 ชั่วโมง ต่อจากนั้นก็เป็นการประชุมเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัย ร่วมกัน โดยเริ่มจากการ ที่ทีมวิจัยได้บอกเล่าถึงวิธีการในการใช้ขั้นตอนในการศึกษาข้อมูล จนสามารถจัดเก็บข้อมูลมาได้หลายๆอย่าง ที่นำมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ร่วมกันในวันนี้ ต่อจากนั้น ทีมวิจัย ก็ได้้นำข้อมูลต่างๆ ขึ้นนำเสนอต่อที่ประชุมเพื่อได้รับทราบร่วมกัน โดยนำเสนอเป็นรายประเด็น สลับกับการร่วมกันวิเคราะห์เพิ่มเติมไปที่ละหัวข้อ จนครบหมดทุกข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ก็เสร็จสิ้นลงด้วยดี สำหรับข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ และเพิ่มเติมจากเวทีนั้น ทีมวิจัย และคณะที่ปรึกษา

จะได้นำไปรวบรวมและสรุปเป็นแนวทางการดูแลผู้สูงอายุที่สามารถนำไปสู่แนวทางที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมทั้งในระดับครัวเรือน และชุมชน ต่อไป

กิจกรรมที่ 8 ประชุมทีมวิจัย และที่ปรึกษา เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลร่วม

หลังจากที่ได้นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่เข้าสู่กระบวนการเวที เพื่อให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันตรวจสอบวิเคราะห์และเพิ่มเติม เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทีมวิจัย และที่ปรึกษา ก็ได้ร่วมกัน สรุปผลถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติ และเตรียมนำเสนอเผยแพร่ต่อสาธารณชนต่อไป นอกจากนี้เมื่อได้มีการรวบรวมข้อมูลพร้อมแล้วทีมวิจัยและที่ปรึกษา ก็ได้ร่วมกันวางแผนรูปแบบในการจัดเวที เพื่อนำข้อมูลมาเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ต่อไป

กิจกรรมที่ 9 จัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุป แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ

การจัดเวทีในครั้งนี้ เป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนงาน ขั้นตอนสุดท้ายในการทำกิจกรรมของโครงการ ทีมวิจัย และที่ปรึกษาได้มีการเตรียมการกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้การจัดเวทีในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวที รูปแบบการนำเสนอ และกิจกรรมต่างๆ ที่ทีมวิจัย ได้มีการเตรียมความพร้อมกันมาเป็นเวลาหลายวัน การจัดเวทีครั้งนี้ได้จัดให้มีขึ้นที่ศาลาเฉลิมพระเกียรติ ของหมู่ที่ 5 บ้านตึกเขา มีกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมเวทีประมาณ 100 กว่าคน ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล เขาชัยสนครและนักเรียนจากโรงเรียนเขาชัยสน ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ผู้ประสานงาน (.สกว.) ที่เลี้ยง และคณะที่ปรึกษาของโครงการ การประชุมได้เริ่มต้นในเวลา 9.30 น. ซึ่งผู้ที่ทำการเปิดประชุมในครั้งนี้คือ นายนิพันธ์ เมืองสง กำนันตำบลเขาชัยสน ก่อนเปิดประชุม ท่านกำนันได้พูดถึงความสำคัญของผู้สูงอายุที่มีต่อสังคมและชุมชน ผู้สูงอายุคือผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างไว้ให้กับคนรุ่นหลัง ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ดิน ทรัพย์สินทางสติปัญญา ทรัพย์สินที่เป็นมรดกล้ำค่าทางวัฒนธรรมสิ่งต่างๆ ทั้งหลายเหล่านี้ คือมรดกอันล้ำค่าที่ผู้สูงอายุได้รักษาไว้ให้เรา แต่มาในยุคสังคมปัจจุบันทรัพย์สิน และภูมิปัญญาที่ผู้สูงอายุได้สั่งสมเอาไว้กำลังจะถูกกลืนเลือนไปจากสังคม เพราะคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยมองเห็นถึงความสำคัญ คนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน นับวันจะห่างเหินผู้สูงอายุออกไปทุกที ทำให้เกิด

ช่องว่างระหว่างกันจนทำให้เกิดผลกระทบในหลายๆด้าน มาวันนี้รู้สึกยินดี เป็นอย่างมากที่ได้มีโอกาสมาเป็นประธานในการเปิดเวทีประชุม ของโครงการวิจัยแนวทางการดูแลผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 การทำวิจัยในครั้งนี้ นับว่าเป็นเรื่องที่ดี และมาวันนี้ ก็เป็นวันสำคัญมากของโครงการเพราะทุกอย่างที่ทีมวิจัยได้ร่วมทำกันมาสามารถประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถ ให้ชุมชน อื่นๆที่สนใจเข้ามาเรียนรู้จากที่นี่ ได้ต่อไป ในโอกาสนี้กระผมก็ขอให้การประชุมในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอเปิดประชุม ณ บัดนี้

หลังจากประธานได้เปิดเวทีการประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้น ก็เป็นการแสดง ของศิลปินพื้นบ้าน ในหมู่ที่ 5 โดยผู้สูงอายุ ในหมู่ที่ 5 ร่วมกันแสดงออกถึงความสามารถ ในการเป็นศิลปินพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็น ลิเกป่า มโนราห์ เพลงกล่อมเด็ก การขับร้องกลอน สี่ และการร้องเพลงลูกทุ่ง การแสดงภูมิปัญญาแบบศิลปินพื้นบ้าน ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงวิถีชีวิตแบบเก่า ที่ไม่ได้มีกิจกรรมแบบนี้ให้เห็นกันเลยในปัจจุบัน เมื่อทีมวิจัย ได้รวบรวมเอาผู้สูงอายุที่มีความสามารถในด้านนี้มานำเสนอในเวทีการประชุมครั้งนี้ ทำให้ผู้เข้าร่วมเวที มีความประทับใจเป็นอย่างมาก และสามารถสร้างบรรยากาศให้การประชุมครั้งนี้ เต็มไปด้วยความสนุกสนาน และความสบายใจของผู้สูงอายุ ที่ได้สัมผัสบรรยากาศแบบเก่าๆอีกครั้ง หลังจาก ที่การแสดงของศิลปินพื้นบ้าน ได้จบลง กิจกรรมต่อจากนั้น คุณชุติมา หมวดสง เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาล แลในฐานะที่ปรึกษาของโครงการ ได้พบปะพูดคุยกับผู้เข้าร่วมประชุม โดยการพูดคุยในเรื่องของการทำวิจัยของคณะผู้วิจัยว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก ข้อมูลต่างๆที่ได้มา ล้วนแต่เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถ้าจะให้ได้ผลจริงๆ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆส่วนที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามความสามารถ และศักยภาพ ของแต่ละภาคส่วน และในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ก็มีความยินดีและเต็มใจในการที่จะเข้ามาเป็นแนวร่วม ในการขับเคลื่อนงานร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะในส่วนของการดูแลด้านการรักษาสุขภาพ ให้กับผู้สูงอายุ เพราะจากข้อมูลของงานวิจัย พบว่ามีผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวอยู่หลายท่าน ที่ควรจะได้รับการดูแลที่ถูกต้อง และเหมาะสมต่อไป

ต่อจากนั้น นายวิชณุ ฝอยทอง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเขาชัยสน ก็ได้เข้าร่วมพูดคุยกับผู้เข้าร่วมประชุมในประเด็นของการดูแลผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม ก่อนที่จะพูดคุยในประเด็น ท่านผู้อำนวยการได้ขอให้ท่านผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุดในที่ประชุมแห่งนี้ มาร่วมพูดคุยในประเด็นของการดูแลสุขภาพ ซึ่งจะให้ผู้สูงอายุ ที่มีความรู้เฒ่ามาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมได้ร่วมกันเรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพ และผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุดในที่ประชุม เป็นผู้ชายที่มีอายุ เกือบ 90 ปี ซึ่งมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์มาก ได้อาสาถ่ายทอดถึงการใช้ชีวิตที่ให้อดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ

วิธีการพูดคุย ท่านผู้อำนวยการได้สัมภาษณ์ ท่านผู้เฒ่า ถึงวิธีการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ ทั้งในการดูแลตัวเอง ด้านอาหารการกิน และด้านอื่นๆ ซึ่งท่านผู้เฒ่าก็ได้ตอบอย่างครบถ้วน และสามารถให้ผู้เข้าร่วมเวทีนำเอาวิธีการดูแลสุขภาพของท่านไปใช้ได้ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือตั้งแต่เกิดมา ท่านผู้เฒ่าคนนี้ ยังไม่เคยเข้าโรงพยาบาลเลยแม้แต่ครั้งเดียว หลังจากที่ได้นำเสนอตัวอย่างของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีให้ที่ประชุมได้เรียนรู้พอสมควรแล้ว ท่านผู้อำนวยการโรงพยาบาลก็ได้พูดในประเด็นของการดูแลผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม ท่านบอกว่าแนวทางที่ทีมวิจัยได้ทำวิจัยออกมานั้น ทุกประเด็นล้วนแล้วแต่ ต้องอาศัยวิธีการมีส่วนร่วมทั้งสิ้น ซึ่งดูจากงานวิจัยแล้ว ต้องเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมของคนในครอบครัวจนถึงระดับชุมชน ส่วนประเด็นไหนจะเป็นบทบาทของใครนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าใครจะทำหน้าที่ได้ดีแค่ไหน ที่สำคัญขอให้ทุกฝ่ายร่วมกันทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง และให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุเป็นหลัก โดยประสานการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนเมื่อทุกฝ่ายมีความพร้อม ก็เชื่อว่าการร่วมกันดูแลผู้สูงอายุในทุกระดับก็จะดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแน่นอน

ต่อจากนั้นในช่วงบ่าย หลังจากรับประทานอาหารเที่ยงเสร็จ ก็ได้มีการสาธิต การร้องเพลงกล่อมเด็กให้ผู้เข้าร่วมเวทีทั้งเยาวชน และผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมเรียนรู้ ซึ่งมีผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิง จำนวน 4 ท่านได้ร่วมกันสาธิตเพลงกล่อมเด็กคนละหนึ่งเพลง ต่อจากนั้นก็ได้มีการจัดสาธิตการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งได้มีหมอยาสมุนไพรในหมู่บ้าน 5 ได้ทำการสาธิตการใช้สมุนไพรถึง 60 ชนิด มีทั้งการใช้สมุนไพรตัวเดียว และสมุนไพรผสมหลายๆ ตัวมาทำเป็นยารักษาโรคชนิดต่างๆ การสาธิตครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้รู้จักสมุนไพรหลายชนิดที่มีอยู่ในชุมชน

ต่อจากนั้นก็เป็นกิจกรรมที่เป็นหัวใจของการจัดเวทีประชุมในครั้งนี้ ก็คือการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกัน โดยทีมวิจัยเป็นผู้นำเสนอในแต่ละประเด็น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันพิจารณาตรวจสอบและสรุปเป็นแนวทางร่วมกันซึ่งเมื่อข้อมูล ในแต่ละประเด็นได้ผ่านการตรวจสอบร่วมกันแล้วก็สามารถสรุปประเด็นที่เป็นแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในระดับครัวเรือน และชุมชน ที่มีความเหมาะสมในปัจจุบัน ซึ่งในแต่ละประเด็นมีแนวทางที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือน

- 1.สร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง
- 2.สร้างสายใยความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก หลาน ปู่ ย่า ตา ยาย ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิถีชีวิตในสมัยก่อนมาเป็นแบบอย่างในการสร้างความสัมพันธ์ เช่น การขอ ขมาลาโทษ

ก่อนบวช ของลูกหลานที่ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุเมื่อสมัยก่อน รวมไปถึงการขอพรต่อผู้ใหญ่หลังจาก แต่งงานเสร็จของคู่บ่าวสาว

3. สร้างจิตสำนึกให้ลูกหลาน มีความรัก และห่วงใยผู้สูงอายุ ด้วยกระบวนการวิธีการต่างๆ ของวิถีชีวิต สมัยก่อน เช่น การให้ลูกหลานนำเอาข้าวสารใหม่ ที่ได้จากการเก็บเกี่ยวใหม่ๆ (ข้าวใหม่) ไป มอบให้ผู้สูงอายุ หรือการนำเอาขนมเค็มนลิบ ไปให้ผู้สูงอายุ เป็นการสร้างจิตสำนึก ให้ ลูกหลานที่มีต่อผู้สูงอายุ
4. ครอบครัวต้อง ให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ในด้าน อื่นๆ
5. คนในครัวเรือนหรือเครือญาติต้องไม่ทอดทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพัง

แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน

1. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมงานประเพณีวันสำคัญของผู้สูงอายุร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น วันผู้สูง อายุ วันพ่อ วันแม่ โดยเน้นกิจกรรมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม
2. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและลูกหลาน เพื่อสร้างความผูกพันที่ดีต่อ
3. ส่งเสริมให้มีการออกกำลังการร่วมกันของผู้สูงอายุ อย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน
4. จัดให้มีการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุเมื่อยามเจ็บป่วย อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน
5. จัดให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุไปร่วมกิจกรรมบุญที่วัดใกล้เคียงกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
6. จัดให้มีหมอนวดบริการผู้สูงอายุตามความเหมาะสม สัปดาห์ละครั้ง หรือเดือนละครั้ง
7. จัดให้มีการตรวจสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ และให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง โดยเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข และ อ.ส.ม.
8. ส่งเสริมการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุตามความเหมาะสม
9. จัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆของผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมขององค์กร หน่วยงาน และกลุ่มต่างๆ อย่าง ต่อเนื่อง
10. ส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุที่ยังประกอบอาชีพได้ เช่นกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน
11. ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง
12. ให้องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในทุกแขนงอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการบริหารจัดการของชมรมผู้สูงอายุที่เหมาะสม

1. ผู้นำกลุ่มต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการใหม่ๆมาใช้ในการบริหารจัดการ

- 2.สร้างกลไกให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ของสมาชิก และองค์กร หน่วยงานต่างๆ
- 3.สร้างความเข้าใจ โดยการประชาสัมพันธ์ ให้ชาวบ้านในชุมชน เข้ามามีส่วนในการดำเนินงานให้มากขึ้นกว่าเดิม
- 4.จัดให้มีกิจกรรมที่เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมของชุมชน ทั้งกิจกรรมและช่วงเวลาที่เหมาะสม
- 5.ให้มีการส่งเสริมเชิดชูเกียรติ แก่ผู้สูงอายุที่มีผลงาน และเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน ทุกปีอย่างต่อเนื่อง
- 6.จัดให้มีการนำเที่ยวศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสม
- 7.จัดให้มีการทำกิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพจิต ในชมรมทุกเดือน เช่น การนั่งสมาธิ ฟังเทศ ฟังธรรม และการแสดงของศิลปินพื้นบ้านของผู้สูงอายุ
- 8.สนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีรายได้ และการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน

บทที่ 4

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือน และชุมชนรอบหมู่ที่ 5 บ้านตกเรามีวัตถุประสงค์หลัก จำนวน 4 ข้อ ที่ใช้เป็นกรอบ ในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งหลังจากการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานตามขั้นตอนต่างๆ แล้ว ก็สามารถนำมาสรุป ผลการวิจัยออกมาตามวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อต้องการศึกษา สภาพปัญหา และศักยภาพของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

หลังจาก ที่ทีมวิจัย และอาสาสมัคร ได้ร่วมแรงร่วมใจกันลงพื้นที่เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา และศักยภาพของผู้สูงอายุแล้ว ก็พบว่า ปัญหาของผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 จำนวน 105 คน มีปัญหาที่สามารถแยกแยะได้ใน 3 ประเด็นตามลำดับดังนี้

1.ปัญหาทางด้านของการขาดความอบอุ่น ที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่กำลังประสบอยู่ ซึ่งสาเหตุมาจากลูกหลาน ไม่ค่อยมีเวลาดูแลเอาใจใส่ได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นอาการเจ็บป่วย ที่ไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม หรือความว้าเหว่ ที่ต้องอยู่ตามลำพัง เป็นส่วนใหญ่ การที่จะไปไหนมาไหนก็ไม่ค่อยสะดวกเพราะลูกหลานไม่ค่อยมีเวลาไปรับไปส่ง และความวิตกกังวลที่เห็นลูก หลานต้องทำงานหนัก และมีหนี้สินเพิ่มขึ้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ ทำให้ผู้สูงอายุ ต้องขาดความอบอุ่น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

ด้านศักยภาพของผู้สูงอายุ

สำหรับในส่วนของศักยภาพ ของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันจากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุ จำนวน 105 คน ในจำนวน 70 กว่าคน ยังมีศักยภาพ ที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ และการช่วยเหลือตัวเองในด้านการดูแลสุขภาพ โดยการพึ่งตนเอง ทั้งในด้านอาหารการกิน และการออกกำลังกาย ผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่ง ยังมีศักยภาพทางด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ใช้ในการพึ่งตนเอง และดูแลผู้อื่นได้ เช่น หมอพิธีกรรม หมอยาสมุนไพร และภูมิปัญญาทางด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

2.ปัญหาทางด้านสุขภาพ

จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 ประมาณ 40 คนต้องประสบกับปัญหาของโรคประจำตัว ที่ยังไม่ได้รับการดูแลอย่างถูกต้อง และเหมาะสมเท่าที่ควร ทั้งในด้านของคนในครอบครัว และจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากคนในครอบครัว ลูกหลาน ไม่ค่อยมีเวลาพาไปหาหมอ และหมอก็ไม่สามารถออกมาให้บริการถึงที่บ้านผู้ป่วยได้ โรคที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นกันมากก็คือ โรคเบาหวาน และ โรคความดันโลหิตสูง เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาการของโรคเหล่านี้ ต้องอาศัยการดูแล และควบคุมอย่างใกล้ชิด ทั้งในด้านอาหารการกิน และการตรวจเช็ค ระดับน้ำตาลในเลือดอย่างต่อเนื่อง

3. ปัญหาทางด้านความเป็นอยู่และรายได้ไม่พอจ่าย

จากการศึกษาพบว่าปัญหาในส่วนนี้ ของผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 มีไม่มากนัก ปัญหาส่วนใหญ่ก็จะอยู่ที่ ผู้สูงอายุที่ต้องอาศัยอยู่ตามลำพัง มีอายุมากทำงานไม่ได้ หรือบางส่วน ไม่มีที่ดินทำกิน ขาดการดูแลจากลูกหลาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสม

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ ตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน

ผลจากการสรุปบทเรียน ของชมรมผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 หลังจากที่ได้มีการดำเนินงานมาครบรอบหนึ่งปีพบว่า การดำเนินงานของชมรม ที่ผ่านมา มีทั้งข้อดี และมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในส่วนต่างๆ ซึ่งสามารถแยกประเด็นทั้งในส่วนที่เป็นข้อดี และส่วนที่เป็นปัญหาได้ดังนี้

ผลดีในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5

1. สามารถทำให้ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการออกกำลังกาย การสวดมนต์ให้พระ และการได้รับความรู้ในการดูแลสุขภาพจากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล
2. สามารถจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการ ให้แก่สมาชิกได้ในบางส่วน เช่น การช่วยเหลือด้านการให้เงิน เมื่อสมาชิกเสียชีวิต
3. สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง ทุกเดือน

ในด้านของปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของชมรม ปัญหาที่เกิดขึ้นมีในแต่ละส่วนดังนี้

1. ในส่วนของคณะกรรมการ ปัญหาส่วนใหญ่จะอยู่ที่การขาดความพร้อมของคณะกรรมการในการดำเนินงาน ซึ่งมีคณะกรรมการที่ทำงานอย่างจริงจังเพียงแค่ 2 – 3 คนเท่านั้น ทำให้ขาดความเข้มแข็ง ทั้งในด้านการประสานความร่วมมือ และการบริหารจัดการ รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชุมชนได้รับรู้และเข้าใจเป้าหมายในการจัดตั้งชมรม เพื่อให้เกิดแนวร่วม ที่เข้ามาร่วมกิจกรรมให้มากขึ้นกว่าเดิม
2. ปัญหาในส่วนของสมาชิก ปัญหาส่วนใหญ่ของสมาชิก ที่ได้ร่วมกันถอดบทเรียน ก็พบว่าสมาชิกส่วนมากจะไม่ค่อยได้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละเดือน สาเหตุมาจากไม่มีความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมเพราะไม่มีคนรับส่ง ปัญหาบางส่วนก็จะมาจาก การไม่เข้าใจว่าชมรมมีความสำคัญกับตัวเองแค่ไหน บางส่วนก็บอกว่ากิจกรรมชมรมบางอย่าง ไม่ค่อยเหมาะสมกับสถานที่ เช่นการนั่งสมาธิ ที่มีสิ่งรบกวน ในส่วนของการ ที่สมาชิกผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านเข้าร่วมน้อย สาเหตุมาจาก ผู้สูงอายุไม่มีเงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิก และผู้สูงอายุบางส่วนไปเป็นสมาชิกชมรมของโรงพยาบาล ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ เพราะอายุมากเกินไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาช่องว่างระหว่างคนในครอบครัวกับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาในประเด็นนี้พบว่า ช่องว่างระหว่างคนในครอบครัวกับผู้สูงอายุนั้น จะอยู่ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างคนในวัยต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในครอบครัว ซึ่งนับวันความสัมพันธ์ ของคนแต่ละวัยเริ่มห่างเหินกันมากขึ้น พ่อ แม่ ต้องออกไปทำมาหากิน ต่างถิ่นบ้าง หรือทำงานจนไม่มีเวลาได้พูดคุยปรึกษากันกับคนในครอบครัว ลูกหลานก็ต้องไปโรงเรียน หรือไปเรียนที่อื่น ต่างคนต่างมีภาระหน้าที่จนแทบจะไม่มีเวลาได้พบปะพูดคุย หรือได้มีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว แม้กระทั่งในวันสำคัญของผู้สูงอายุ หรือวันครอบครัว ก็ยังหาโอกาสอยู่พร้อมหน้ากันได้ยากปัญหาเหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครัว และผู้สูงอายุต้องห่างเหินกัน จนทำให้สายใยแห่งความผูกพัน ของ พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ต้องขาดหายไป ซึ่งแตกต่างกับสังคมของครอบครัวในสมัยก่อนโดยสิ้นเชิง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสม และสอดคล้องกับครอบครัว และชุมชน

จากการใช้กระบวนการในรูปแบบต่างๆเพื่อร่วมกันค้นหาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสม และจากการร่วมแรงร่วมใจกันระหว่าง ชุมชน องค์กร หน่วยงานต่างๆ และกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในระดับต่างๆ จนในที่สุดก็สามารถทำให้เกิดเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสมและมีระบบ ของการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆ ตามศักยภาพของแต่ละภาคส่วน ซึ่งรูปแบบแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ สามารถจัดระบบของการร่วมกันดูแลออกเป็น 3 ระดับตามความเหมาะสมดังต่อไปนี้

1.แนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัว

จากการศึกษาแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัว ที่เหมาะสมพบว่าแนวทางของการดูแลในครอบครัว ต้องเน้นในเรื่องของการสร้างจิตสำนึก ของคนในครอบครัวให้มองเห็นถึงความสำคัญในการสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นการได้อยู่ร่วมกันพร้อมหน้าพร้อมตาของคนในครัวเรือนให้มากขึ้นกว่าเดิม การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในครัวเรือน ปลูกจิตสำนึกให้ลูกหลานมองเห็นความสำคัญของผู้สูงอายุ ให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดสายใยความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในครอบครัว

2.แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน

สำหรับแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุในระดับชุมชน จากการศึกษพบว่า มีข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้ ทั้งจากการลงพื้นที่ และได้จากกระบวนการเวทีต่างๆ ก็ได้ข้อสรุปเป็นแนวทาง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุร่วมกันตามความเหมาะสมของแต่ละภาคส่วน ในส่วนของชุมชนก็จะเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และกลุ่มองค์กรในชุมชนที่จะร่วมกันสนับสนุนให้มีกิจกรรมต่างๆที่นำไปสู่การสร้างจิตสำนึก ให้คนในชุมชน ให้ความสำคัญต่อการดูแลผู้สูงอายุโดยส่งเสริม ให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึง การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ตามศักยภาพของชุมชน และเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อ.บ.ค. และโรงพยาบาล ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพ และการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของ อ.บ.ค. ก็จะให้การสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และการให้สวัสดิการด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม และต่อเนื่อง

3.แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ในระดับชมรมผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 บ้านตกเขา

จากการที่ชมรมได้มีการจัดเวที สรุปบทเรียน เพื่อทบทวนผลการดำเนินงานในรอบปี และประกอบกับข้อมูลที่ได้มีการเสนอความคิดเห็นจากชุมชนทำให้ชมรม ได้มีแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการใช้แนวทางในการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทั้งในด้านของคณะกรรมการ และการพัฒนารูปแบบในการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมกับชุมชนมากขึ้น เน้นการประชาสัมพันธ์ การประสานความร่วมมือ และการสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ชมรมเป็นแกนหลักในการประสานความร่วมมือในการดูแลผู้สูงอายุของหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาต่อไปอย่างยั่งยืน

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังเสร็จงานวิจัย

ชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านตกเขาถ้าย้อนหลังไปก่อนที่จะมีโครงการวิจัยเข้ามาในหมู่บ้าน ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านโดยภาพรวมแล้วก็จะอยู่กันแบบเรื่อยๆ ไม่ค่อยมีกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากนัก ต่างคนอย่างใช้ชีวิตไปตามแนวทางของตัวเอง จะมีการทำกิจกรรมร่วมกันบ้างก็เฉพาะบางอย่างเท่านั้น เช่นการประชุมประจำเดือนของผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งก็มีชาวบ้านเข้าร่วมเพียงส่วนน้อย อีกส่วนหนึ่งที่ชาวบ้านมาร่วมกันก็คือ วันทำการของกลุ่มออมทรัพย์ต่างๆในชุมชน ที่สมาชิกในหมู่บ้านได้มาพบปะพูดคุยกันบ้าง แต่ส่วนมากข้าราชการเงินให้กลุ่มเสร็จก็จะกลับบ้านไม่ได้มีการประชุมแต่อย่างใด สาเหตุที่ทำให้คนในชุมชนไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมร่วมกันก็เพราะหมู่ที่ 5 เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ และมีกลุ่มบ้านหลายกลุ่ม ที่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลกันพอสมควร ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำกิจกรรมร่วมกัน แต่หลังจากที่โครงการวิจัยได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือวิถีชีวิตของชาวบ้านที่นำไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นจากเดิมในด้านต่างๆ ที่มองเห็นได้ชัดเจนซึ่งได้จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

ในด้านความเปลี่ยนแปลงของชาวบ้าน

จากการที่ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการตามขั้นตอนต่างๆของงานวิจัย ส่งผลให้ชาวบ้านได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในส่วนของปัญหาของชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อชาวบ้านได้มีโอกาสได้ร่วมคิดร่วมทำ และหาทางออกในการแก้ปัญหาต่างๆร่วมกันทำให้ชาวบ้านมองเห็นถึงประโยชน์ของการได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นต่อที่ประชุม และนำไปสู่การแก้ปัญหาาร่วมกันได้ ซึ่งแต่เดิม ถ้ามีการจัดเวทีประชุมชาวบ้านไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญ

เท่าที่ควร แต่จากกระบวนการงานวิจัย ทำให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมมากขึ้น จากเดิม และยอมรับกติกาของสังคมมากขึ้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านในจุดนี้จะสามารถนำไปความเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งได้ในอนาคต

ความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ

จากการขับเคลื่อนกระบวนการของการวิจัย ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นหัวใจหลัก ทีมวิจัยได้ใช้โอกาสเท่าที่มีเข้าไปพบปะพูดคุยกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรม ในเวทีต่างๆ ทำให้ผู้สูงอายุได้มีความรู้สึกที่ดีๆ กับตัวเองมากขึ้นและมีความสุขที่สังคมยังมองเห็นความสำคัญของตัวเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจมากขึ้นและมีกำลังใจที่จะต่อสู้ต่อไป และที่สำคัญกระบวนการงานวิจัยสามารถส่งผลให้ผู้สูงอายุ ที่ด้อยโอกาสได้เข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

ความเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย และผู้นำชุมชน

การทำวิจัยในครั้งนี้ ทีมวิจัย ทั้ง 5 คน ล้วนแล้วแต่ มาจากพื้นฐานของผู้นำชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งเป็นสมาชิก อ.บ.ต. ในหมู่บ้าน 1 คน เป็นประธานชมรมและรองประธานชมรมผู้สูงอายุ 2 คน เป็นผู้ใหญ่บ้าน 1 คนและเป็น อ.ส.ม. 1 คน ซึ่งนับได้ว่าเป็นครั้งแรก ที่ผู้นำชุมชนจากองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน จากการเริ่มต้นการทำงานร่วมกันอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ผู้นำชุมชน ได้เรียนรู้ถึงประสิทธิภาพของความรักความสามัคคี ในการประสานความร่วมมือ ระหว่างกันของผู้นำ สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้เป็นอย่างดี จากเมื่อก่อนต่างคนต่างทำไปตามบทบาทหน้าที่ของตัวเอง ตามนโยบายของหน่วยงาน ต้นสังกัดของแต่ละคน ทำให้การขับเคลื่อนงานไม่ค่อยได้ผลมากนัก แต่พอต่างคน ต่างถอดหัวโขนของตัวเองออก แล้วหันหน้ามาทำงานร่วมกัน แบบร่วมคิดร่วมทำเองโดยไม่มีตำแหน่งของแต่ละคนมาเป็นตัวตั้งในการทำงานร่วมกัน ทำให้การทำงานร่วมกันของทีมวิจัยดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากบทเรียนของการทำงานร่วมกันในโครงการวิจัย ทำให้ทีมวิจัย แต่ละคน ได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้าน การพัฒนาตัวเอง และความคิดสติปัญญา ที่แต่ละคนมีเพิ่มขึ้น รวมถึงการยอมรับของคนในชุมชน ที่มีต่อทีมวิจัยมากขึ้นกว่าเดิม และที่สำคัญ การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นบทเรียนสำคัญ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชุมชนที่ไม่มีความแตกแยกระหว่างผู้นำชุมชนนั้น ย่อมเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัยแต่ละคน

1. ทีมวิจัยแต่ละคน มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นทั้งในด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม และสามารถในการประสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอก
2. ทีมวิจัยมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรม กระบวนการเวทีมากขึ้น
3. ทีมวิจัยสามารถนำประสบการณ์จากการทำวิจัยไปขยายผลในชุมชนอื่นๆ หรือองค์กรที่ตนเองสังกัดอยู่
4. ทีมวิจัยมีประสบการณ์ในการจัดเก็บข้อมูลในประเด็นต่างๆเพื่อนำไปพัฒนาหมู่บ้านได้มากขึ้น
5. ทีมวิจัยแต่ละคน เป็นที่ยอมรับของชุมชนมากขึ้น

ปัญหาอุปสรรคในการทำวิจัย

1. งานวิจัยท้องถิ่นเป็นงานใหม่ที่ชุมชนไม่เคยทำมาก่อน ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงานในช่วงแรกๆ
2. ทีมวิจัยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน ในบางกิจกรรม
3. ทีมวิจัย ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำกระบวนการเวทีมาก่อน
4. การจัดเก็บข้อมูลจากพื้นที่ค่อนข้างประสบปัญหา เพราะกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุทำให้ยากต่อการสื่อสารต่อกัน
5. ทีมวิจัยบางคนไม่ได้ร่วมกระบวนการในการทำงานได้อย่างเต็มที่เพราะมีความจำเป็นต้องเรียนต่อ
6. ผู้สูงอายุบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเวที เพราะไม่สะดวกต่อการเดินทาง
7. ผู้เข้าร่วมเวทีที่เป็นคนในครัวเรือนของผู้สูงอายุไม่ค่อยมีเวลามาเข้าร่วมประชุมมากนัก

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยโดยรวม และข้อเสนอแนะต่างๆ

โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครัวเรือนและชุมชน ของหมู่ 5 ตำบล เขาชัยสน จังหวัดพัทลุง นับว่าเป็นโครงการ แรกของภาคใต้ ที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก (สกว.) จากการทำนงานของโครงการ นับตั้งแต่เดือน มีนาคม 2549 ถึงเดือน สิงหาคม 2549 รวม ระยะเวลาในการทำนงานประมาณ 6 เดือน บทสรุปของการทำนงานที่เกิดขึ้นโดยภาพรวม แล้วก็ได้ถือว่าโครงการนี้ก็เป็นอีกโครงการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางในการทำนงานชีวิตที่เป็นอีกแง่มุมหนึ่งของสังคม ที่กำลังประสบปัญหาในการใช้ชีวิตในบ้านปลายของผู้สูงอายุ ที่สังคมไม่ค่อยมองเห็น ความสำคัญมากนัก จากการขับเคลื่อนกระบวนการ ของทีมวิจัย ในโครงการนี้ สามารถทำให้สังคมได้หันกลับมามองเห็นสิ่งต่างๆที่ผู้สูงอายุได้สะท้อนผ่านกระบวนการของงานวิจัยออกมา ให้สังคมได้รับรู้ว่าเป็นความจริงแล้วผู้สูงอายุ ที่สังคมส่วนใหญ่มองว่าเป็นวัยที่ต้องใช้ชีวิตในบ้านปลาย โดยไม่ต้องดิ้นรนฝืนฝ่ายอะไรมากนักผู้สูงอายุเปรียบเหมือนไม้ใกล้ฝั่ง มีกิน นอนหลับ เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว นี่คือการคิดของคนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบัน แต่จากการทำวิจัยแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ ของหมู่ที่ 5 บ้านตกลเขาสามารถแสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่นอกเหนือจากการ มีกินมีใช้ เท่านั้นยังมีปัญหาในส่วนต่างๆอีกหลายอย่างที่ผู้สูงอายุยังขาด และอาจจะต้องการมากกว่าเงินทองเสียด้วยซ้ำ โดยเฉพาะในส่วนของการขาดความอบอุ่น และการดูแลเอาใจใส่จากลูกหลาน ในแต่ละด้าน ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความสนุกสนาน การได้ออกกำลังกาย และการได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยสูงอายุ เพราะในความเป็นจริงแล้วผู้สูงอายุทุกคน กว่าที่จะย่างเข้าสู่วัยสูงอายุนั้น ท่านได้ผ่านร้อนผ่านหนาว มามากมาย เคยใช้ชีวิตที่มีพร้อมทุกอย่างมากกว่าที่เป็นวัยผู้สูงอายุ เพราะฉะนั้นการที่จะให้ละทิ้งในสิ่งที่ผ่านมาเมื่อในอดีตไปง่ายๆ นั้นก็ค่อนข้างทำได้ยากพอสมควร

จากข้อมูลของงานวิจัยชิ้นนี้ เมื่อสรุปโดยรวมแล้วก็จะพบว่าผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านตกลเขาได้ให้ข้อมูลในด้านต่างๆ ให้สังคมได้รับรู้ถึงแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ในปัจจุบันที่มีความเหมาะสมทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนนั้น ควรนำประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้มาใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

1. ด้านครอบครัว

การที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วม ในครอบครัวเดียวกับลูกหลานนั้น สิ่งสำคัญคือการที่คนในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเข้าใจต่อกัน พ่อแม่ลูกต้องไม่ทะเลาะกัน ปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหา สิ่งที่สำคัญคือให้ลูกหลานได้มาอยู่พร้อมหน้ากันในวันสำคัญของผู้สูงอายุ หรือวันไหนก็ได้ถ้ามี

โอกาส สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ผู้สูงอายุอยากให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในครอบครัว เพราะสังคมสมัยก่อนส่วนใหญ่ จะใช้วิถีครอบครัวที่อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันมากกว่าสังคมปัจจุบัน เงินทอง ไม่ใช่สิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการมากนัก แต่ที่ต้องการจริงๆ คือความอบอุ่นและความเข้าใจที่ครอบครัวและลูกหลานมอบให้มากกว่า

2. ด้านสังคม

จากข้อมูลของผู้สูงอายุ ได้สะท้อนออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า จริงๆ แล้วถ้ามีเวลาและโอกาส ผู้สูงอายุยังคงต้องการอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกครอบครัว ซึ่งส่วนมากยังอยากพบปะพูดคุยกับ ผู้สูงอายุด้วยกัน อยากไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน อยากไปทำบุญที่วัดในประเพณี งานบุญต่างๆ แต่ด้วยข้อจำกัดในหลายๆ ส่วน ทั้งสภาพร่างกาย ที่ไม่ค่อยเอื้ออำนวย และลูกหลานไม่ค่อยมีเวลา และไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญในจุดนี้ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่โดดเดี่ยวไม่ค่อยได้อยู่ร่วมกับสังคมภายนอก และที่สำคัญหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ไม่ค่อยมุ่งเน้นในการสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และภูมิปัญญาของผู้สูงอายุอย่างจริงจัง

3. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม หรือชมรมผู้สูงอายุ

จากข้อมูลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มชมรมผู้สูงอายุในหมู่บ้าน สาเหตุมาจากการที่คนในครอบครัวไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญในจุดนี้มากนัก อีกส่วนหนึ่งมาจากความไม่เข้าใจของตัวผู้สูงอายุเอง เพราะสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งใหม่ๆ ที่สมัยก่อนไม่เคยมี จึงไม่ค่อยมองเห็นถึงความสำคัญ อีกส่วนหนึ่งก็มาจากการไม่มีรายได้ของตัวผู้สูงอายุ ทำให้ไม่มีค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมและอีกส่วนหนึ่งก็มาจากการกิจกรรมของชมรมเองซึ่งได้นำเอากิจกรรมใหม่ๆ ที่ผู้สูงอายุไม่ค่อยคุ้นเคยทุกอย่างต้องมีการฝึกซ้อมร่วมกัน ทำให้ผู้สูงอายุบางส่วนรู้สึกขัดข้องกับการทำกิจกรรมข้อมูลต่างเหล่านี้ เป็นข้อมูลที่สรุปออกมาเป็นภาพรวม ในส่วนของปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านตึกเขา

สรุปผลโดยรวมของแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความเหมาะสมในระดับครัวเรือน และชุมชน

จากกระบวนการศึกษาตามขั้นตอนต่างๆ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุ ที่ต้องอาศัย กลุ่มคนจากหลายๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลจากครอบครัว กลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรส่วนท้องถิ่น ที่ต่างต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ตามศักยภาพของแต่ละภาคส่วน ซึ่งประเด็นต่างๆ ที่ได้จากงานวิจัยจะสามารถ

นำไปสู่การปฏิบัติและใช้ประโยชน์ได้มากน้อยแค่ไหนนั้นก็ขึ้นอยู่กับการใช้กลไกในการขับเคลื่อนงานของ ทีมวิจัย และผู้นำชุมชน หรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะนำเอาประเด็นไหนมาใช้ประสานความร่วมมือกับใคร อันไหนทำได้ด้วยชุมชนเอง และอันไหนต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ยังคงเป็นงานที่ท้าทายและเป็นคำถามใหญ่ที่ชุมชนต้องร่วมกันคิดต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากการทำวิจัย

งานวิจัยท้องถิ่น เป็นงานที่ใช้กระบวนการทำงานที่มีความหลากหลาย ทั้งความสามารถของส่วนบุคคลและความสามารถในการทำงานเป็นทีม ในบางขั้นตอนก็ต้องใช้ความอดทนในการที่ต้องพบกับ ความกดดันจากการทำงานร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ทีมมองต่างมุมกับทีมวิจัย แต่อย่างไรก็ตามงาน วิจัยท้องถิ่นก็สามารถสร้างความเข้าใจ และความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับชุมชนที่ทำวิจัยได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาคนให้มีความเป็นผู้นำสูงขึ้น และสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่จากประสบการณ์ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ทีมวิจัย ขอเสนอแนะในประเด็นของการสร้างความ เข้าใจกับชุมชนและหน่วยงานให้มีความเข้าใจอย่างแท้จริงกับการทำวิจัยแบบชาวบ้านก่อน ทำงาน เพราะว่าในบางพื้นที่งานวิจัยท้องถิ่นยังคงเป็นงานใหม่ สำหรับชาวบ้านรวมไปถึงหน่วยงาน และองค์กรในท้องถิ่น เพราะเมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจดีแล้วงานทุกอย่างก็จะดำเนินไปได้ด้วยดีอย่างแน่นอน และที่สำคัญงานวิจัยท้องถิ่นจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการทำวิจัย เข้ามาช่วย งานในด้านต่างๆ เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีปัญหาในเรื่องของการใช้เวลา ในการทำวิจัยนานกว่าที่กำหนด

สรุปแผนงานกิจกรรม ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในการดูแลผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 บ้านดกเขา

หลังจากกระบวนการของโครงการวิจัย ได้จบสิ้นลง ผลพวงจากการทำวิจัยทำให้ผู้นำชุมชนใน หมู่ที่ 5 บ้านดกเขา ในแต่ละส่วน ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ ถึงความเป็นไปได้ตามประเด็น ต่างๆที่ได้จากการทำวิจัย โดยเฉพาะคณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งจากการวิเคราะห์ร่วมกันพบว่า กลไกที่จะขับเคลื่อนงานให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้นั้น ต้องอาศัย ชมรมผู้สูงอายุ ของหมู่ที่ 5 เป็นตัวขับเคลื่อนงาน ทั้งในด้านการประสานความร่วมมือกับองค์กร หน่วยงาน ทั้ง ภายในและภายนอกชุมชน การประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน ได้มีการจัดประชุมขึ้นในวันที่ 18 กันยายน 2549 ซึ่งมีคณะกรรมการของชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 7 คน และทีมวิจัยเป็นแกนหลัก ในการประชุมครั้งนี้ ประเด็นหลักในการประชุมก็จะเน้นการนำเอาประเด็นหลักๆ ที่ได้ผ่านกระบวนการ วิจัย ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของการทำรายงานฉบับสมบูรณ์อยู่ มาเป็นมาเป็นสื่อกลางในการประชุม ร่วมกัน โดยมีทีมวิจัยเป็นผู้นำเสนอผลการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบร่วมกัน ซึ่งเมื่อได้รับ ทราบปัญหา และแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุแล้ว ที่ประชุมก็ได้มีความเห็นร่วมกันว่า จะต้องใช้ชมรม

ผู้สูงอายุเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนงาน แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าชมรมผู้สูงอายุเองก็ยังไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะดำเนินการในเรื่องต่างๆได้มากนัก ในที่สุดที่ประชุมก็ได้มีการร่วมกันกำหนดแผนงานในการขับเคลื่อน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ ทั้งในด้านของชมรม และชุมชน โดยมีแผนงานในการพัฒนาปรับปรุงอย่างเป็นระบบตามแผนกิจกรรมดังตามตารางดังต่อไปนี้

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา	แหล่งงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
1.การพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของคณะกรรมการชมรม	-ศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้คณะกรรมการ	1.วัน เริ่มดำเนินการเดือนตุลาคม 2549	ชมรมผู้สูงอายุ 2,000 บาท	คณะกรรมการชมรมฯ
2.ประชุมทำความเข้าใจสมาชิกชมรม	- เพื่อสร้างความเข้าใจในทิศทาง การดำเนินงานของชมรมฯอย่างต่อเนื่อง	ทุกวันที่ 5 ของเดือนเริ่มตุลาคม 2549	-----	คณะกรรมการชมรมฯ
3.ประชุมหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง	- เพื่อหาแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานแต่ละประเด็น	1.วัน เริ่มตุลาคม 2549	ชมรมผู้สูงอายุ 1,000 บาท	คณะกรรมการชมรมฯ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา	แหล่งงบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
4.จัดทำโครงการส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่ที่ 5	— เพื่อสนับสนุนให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่คู่ชุมชนและมีการใช้ประโยชน์ต่อไป	— ธันวาคม 2549	อ.บ.ต.50,000 บาท	คณะกรรมการชมรม
5.จัดหาเงินทุนสนับสนุนกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุ	— เพื่อจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน	— มกราคม 2550	องค์กรชุมชน/ชาวบ้าน/หน่วยงานต่างๆ	คณะกรรมการชมรม/ผู้นำชุมชน/ชาวบ้านหมู่ที่ 5
6.จัดทำโครงการฟื้นฟูขยายผลความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพชุมชน	— เพื่อถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ และการใช้ประโยชน์ร่วมกันในการดูแลสุขภาพ	— มกราคม 2550	(สสส.) 30,000 บาท	คณะกรรมการชมรมฯ

ประเด็นต่างๆที่เป็นแผนงานในการดำเนินงาน ทั้งหมดนี้ เป็นการร่วมคิด ร่วมทำของผู้นำชุมชนทั้งในระดับแกนนำกลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน และคณะกรรมการผู้สูงอายุในหมู่ที่ 5 บ้านตึกเขา ซึ่งแผนการดำเนินงานเหล่านี้ จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาทั้งชมรมผู้สูงอายุ และการพัฒนาระบบของการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนต่อไปในอนาคตอันใกล้

ภาคผนวก ก.
ประวัติโดยย่อของทีมวิจัย

รายชื่อนักวิจัย และประวัติโดยย่อ

1. นายสมพงศ์ อรุณรัตน์ หัวหน้าโครงการ

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ม.6 อายุ 62 ปี อาชีพ ทำสวน

ที่อยู่ 196 ม.5 ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง

ประวัติการทำงาน

- อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.5 ต.เขาชัยสน
- อดีตประธานกรรมการ สหกรณ์การเกษตรอำเภอเขาชัยสน
- อดีตกรรมการสหกรณ์โคนมตำบลเขาชัยสน
- ปัจจุบันประธานชมรมผู้สูงอายุหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน
- ปัจจุบันประธานกลุ่มออมทรัพย์บ้านตึกเขา

2. นายดับ ช้องรักษ์ นักวิจัย

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 4 อายุ 52 ปี อาชีพ ทำสวน

ที่อยู่ 117 ม. 5 ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง โทรศัพท์ 07 - 2910747

ประวัติการทำงาน

- ปัจจุบันประธานกองทุนเพื่อชุมชน ตำบลเขาชัยสน
- ปัจจุบัน อ.ส.ม. หมู่ที่ 5 เขตโรงพยาบาลเขาชัยสน
- ปัจจุบันกรรมการชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

3. นายเสนอ ช่อคง นักวิจัย

ประวัติส่วนตัว

การศึกษาจบปริญญาตรี อายุ 43 ปี อาชีพ ทำสวน

ที่อยู่ 41 ม.5 ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง

ประวัติการทำงาน

- ปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน
- อดีตผู้ช่วยผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

4. นายน้อย ชูแก้ว นักวิจัย

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ป. 4 อายุ 64 ปี อาชีพ ทำสวน
ที่อยู่ 75 ม. 5 ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง
ประวัติการทำงาน

■ ปัจจุบันรองประธานชมรมผู้สูงอายุ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

■ อดีต ผ.ส. และ อ.ส. ม.หมู่ที่ 5 เขตโรงพยาบาลเขาชัยสน

5. นายสมมาตร เพ็งแก้ว นักวิจัย

ประวัติส่วนตัว

การศึกษา ม.3 อายุ 51 ปี อาชีพทำสวน
ที่อยู่ 129 ม.5 ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง
ประวัติการทำงาน

■ ปัจจุบันสมาชิก อบ.ต.หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

■ ปัจจุบันรองประธานกลุ่มออมทรัพย์บ้านตกละ

รายชื่อคณะที่ปรึกษาโครงการ

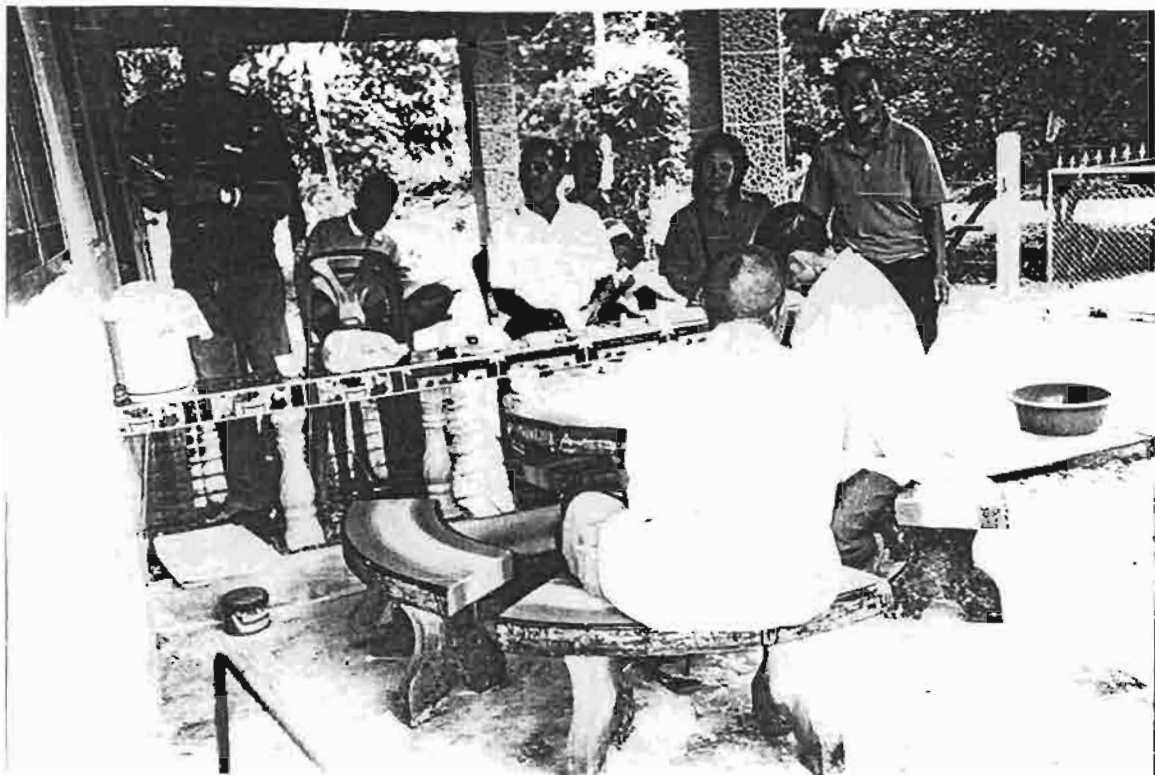
- 1.นางชุดิมา หมวดลง นักวิชาการสาธารณสุข 7
- 2.นางพิมพ์วรรณ อรุณโณ พยาบาลเทคนิค 6
- 3.นางสาว บุญมัย รุ่งเรือง พยาบาลวิชาชีพ 4
- 4.นายเจริญ หนูชู ปราชญ์ชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน

รายชื่ออาสาสมัครที่ช่วยจัดเก็บข้อมูล

- 1.นางพัลวิ ประทุมสุวรรณ อสม.หมู่ที่ 5
- 2.นางนงลักษณ์ ลักษณะ อสม.หมู่ที่ 5
- 3.นางสมพร วรพันธ์ อสม.หมู่ที่ 5
- 4.นางหนูพา ชูอนันต์ อสม.หมู่ที่ 5
- 5.นางอารี นวลเกลี้ยง อสม.หมู่ที่ 5
- 6.นางฉลอง จันพุด อสม.หมู่ที่ 5
- 7.นางกัลยา ลงพรหม อสม.หมู่ที่ 5

ภาคผนวก ข.
ภาพกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรมการประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษา

กิจกรรมการจัดเวทีทำความเข้าใจโครงการกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมการประชุมสรุปบทเรียนผลการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ ม. 5 บ้านดกเขา

กิจกรรมการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากผู้สูงอายุในเขตหมู่ที่ 5 บ้านดกเขา

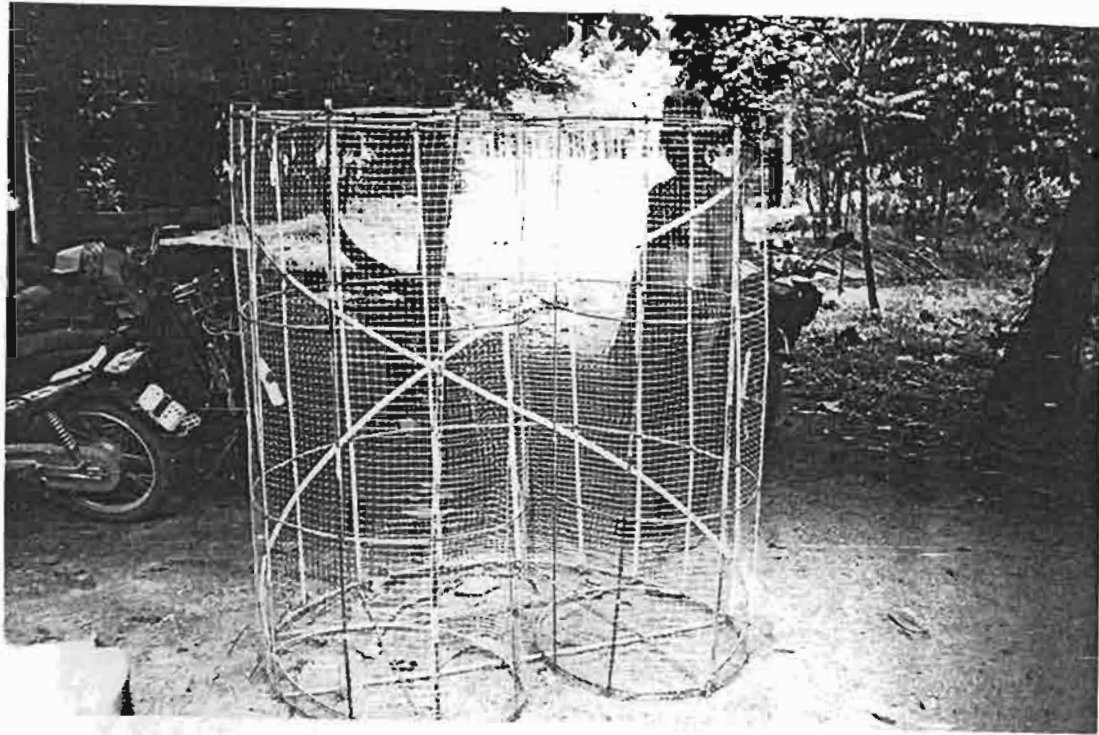
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปพื้นบ้านเพลงกล่อมเด็ก

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทีมวิจัยและที่ปรึกษา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอยาสมุนไพร

กิจกรรมการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมการจัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูลและสรุปแนวทางการดูแลผู้สูงอายุ

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามข้อมูลของผู้สูงอายุ

แบบสอบถามข้อมูล โครงการศึกษาแนวทางการดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัวและชุมชน

หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอลำเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้สูงอายุชื่อ (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....
อายุ.....ปี บ้านเลขที่..... หมู่ที่ 5 ตำบลเขาชัยสน อำเภอลำเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง
นับถือศาสนา.....

ด้านการประกอบอาชีพ

- ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพอะไร

1.มีรายได้จำนวน.....บาท/เดือน.....บาท/ปี
2.มีรายได้จำนวน.....บาท/เดือน.....บาท/ปี

- กรณีไม่มีอาชีพท่านได้รายได้มาจากไหนบ้าง

1.มีรายได้จำนวน.....บาท/เดือน.....บาท/ปี
2.มีรายได้จำนวน.....บาท/เดือน.....บาท/ปี

ด้านที่อยู่อาศัย

- ☐ บ้านเรือนมีความคงทนถาวร
- ☐ บ้านเรือนไม่คงทนถาวร

ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

- ท่านมีโอกาสรับประทานอาหารร่วมกับสมาชิกในครัวเรือนพร้อมหน้ากันหรือไม่

1. รับประทานอาหารพร้อมกันสัปดาห์ละ.....วัน หรือ.....ครั้ง
2. ไม่พร้อมหน้ากัน เพราะ.....

- ท่านได้รับประทานอาหารครบทุกมื้อหรือไม่

- ☐ ครบทุกมื้อ
- ☐ ไม่ครบทุกมื้อเพราะ.....

- สมาชิกในครอบครัวของท่านมีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากันมากน้อยแค่ไหน

- ☐ พร้อมกันสัปดาห์ละ.....วัน หรือ.....ครั้ง
- ☐ ไม่พร้อมหน้ากันเพราะ.....

- สมาชิกในครอบครัวของท่านมีเรื่องขัดแย้งกันบ่อยครั้งหรือไม่

- ☐ ไม่ขัดแย้งกันเพราะ.....
- ☐ ขัดแย้งกันนานๆครั้ง เพราะ.....
- ☐ ขัดแย้งกันบ่อยครั้งเพราะ.....

- สมาชิกในครอบครัวของท่านให้การดูแลเอาใจใส่ท่านในเรื่องเหล่านี้ หรือไม่
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ จัดเตรียมอาหารให้เพียงพอทั้ง 3 มื้อ
- ☐ ดูแลเรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
- ☐ ดูแลเรื่องยามเจ็บป่วย
- ☐ พาไปวัด ทำบุญ สวดมนต์ หรือร่วมกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน

ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ

- ในกรณีเจ็บป่วยท่านสามารถเข้าถึงบริการด้านการรักษาพยาบาลอย่างไรบ้าง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ☐ รักษาที่สถานีนายมัย
 - ☐ รักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ
 - ☐ รักษาที่คลินิก/โรงพยาบาลเอกชน
 - ☐ รักษาหมอพื้นบ้าน
 - ☐ ซื้อยาที่ร้านขายยาทั่วไป
 - ☐ อื่นๆ ระบุ.....
- ท่านมีการตรวจสุขภาพประจำปีหรือไม่
 - ☐ มี ระบุ.....
 - ☐ ไม่มี เพราะ.....
- ท่านมีการออกกำลังกายประจำ หรือไม่
 - ☐ มี ระบุ.....
 - ☐ ไม่มี เพราะ.....
- ท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่
 - ☐ ไม่ทราบ
 - ☐ ไม่มี
 - ☐ มี ระบุโรค.....
 - () ได้รับการรักษา
 - () ไม่ได้ได้รับการรักษา
- ท่านรับประทานอาหารครบทั้ง 5 หมู่เป็นประจำหรือไม่
 - ☐ ครบ
 - ☐ ไม่ครบ เพราะ.....
- ท่านมีวิธีการทำจิตใจและอารมณ์ให้มีความสุขด้วยวิธีการใดบ้าง
 1.
 2.

- ท่านมีวิธีการดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง อย่างไรบ้าง
 1.
 2.
- ท่านมีการทำความสะอาดบริเวณบ้านเรือน และการดูแลความสะอาดของเสื้อผ้า เป็นประจำหรือไม่
 - ☐ เป็นประจำ
 - ☐ นานๆครั้ง เพราะ
 - ☐ ไม่เคยปฏิบัติ
- พฤติกรรมต่อไปนี้ มีข้อใดบ้างที่ท่านปฏิบัติอยู่
 - ☐ สูบบุหรี่
 - ☐ ดื่มเหล้า
 - ☐ เล่นการพนัน

ด้านสังคม

- ท่านมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในกิจกรรมใดบ้าง
 1.
 2.
 3.
- ท่านได้เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุของหมู่บ้านหรือของที่ไหนๆหรือไม่
 - ☐ เป็นสมาชิก ระบุสถานที่
 - ☐ ไม่เป็นสมาชิก เพราะ
- ท่านมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อนบ้านหรือคนรอบข้าง บ่อยครั้งหรือไม่
 - ☐ บ่อยครั้ง ระบุสาเหตุ
 - ☐ มีบ้าง ระบุสาเหตุ
 - ☐ ไม่เคย

ด้านศาสนา

- ท่านมีโอกาสไปทำบุญในเทศกาลต่างๆ หรือในวันสำคัญทางศาสนาบ่อยครั้งหรือไม่ อย่างไร
 - ☐ บ่อยครั้ง เพราะ
 - ☐ นานๆ ครั้ง เพราะ
 - ☐ ไม่ได้ไปเลย เพราะ

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

ท่านมีองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องใดบ้าง ดังต่อไปนี้

1. หมอนวดพื้นบ้าน นวดรักษาโรค.....
2. หมอยาสมุนไพรรักษาโรค.....

3. หมอตำแย.....
4. หมอพิธีกรรม คือ.....
5. ศีลปิ่นพื้นบ้าน คือ.....
6. หัตถกรรมพื้นบ้าน คือ.....
7. เกาะสลัก คือ
8. อื่น ๆ.....

ข้อเสนอแนะความคิดเห็นของผู้สูงอายุ

1. ท่านคิดว่าปัญหาส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุในปัจจุบันมีอะไรบ้าง
 - 1.1
 - 1.2
 - 1.3
2. ท่านคิดว่าผู้สูงอายุในปัจจุบัน ควร ได้รับการดูแลเรื่องใดบ้าง
 - 2.1
 - 2.2
 - 2.3
3. บุคคลในครอบครัวควรดูแลผู้สูงอายุในเรื่องใดบ้าง
 - 3.1
 - 3.2
 - 3.3
4. ครอบครัวที่มีความอบอุ่นในความคิดของท่าน ควรเป็นอย่างไร
 - 4.1
 - 4.2
 - 4.3
5. ผู้สูงอายุในปัจจุบันควรดูแลสุขภาพด้วยวิธีใดบ้างจึงจะเหมาะสม
 - 5.1
 - 5.2
 - 5.3
6. ท่านอยากให้องค์งานสาธารณสุขให้บริการผู้สูงอายุในเรื่องใดบ้าง
 - 6.1
 - 6.2
 - 6.3
7. หมอพื้นบ้านในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในเรื่องใดบ้าง
 - 7.1
 - 7.2

- 7.3
8. ท่านคิดอย่างไรกับการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุในหมู่บ้าน
- 8.1
- 8.2
- 8.3
9. ชมรมผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับหมู่บ้านควรเป็นรูปแบบใด
- 9.1
- 9.2
- 9.3
10. ท่านคาดหวังให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรบ้าง
- 10.1
- 10.2
- 10.3

ด้านการออม

ในกรณีท่านมีเงินเหลือเก็บท่านใช้บริการฝากเงินที่ไหน

1. ธนาคาร เพราะ.....
2. กลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน เพราะ.....
3. อื่นๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ

.....

.....

.....

ผู้จัดเก็บข้อมูล.....วันที่.....